

51. заседание

Петък, 20 февруарий 1925 година

(Открито отъ подпредседателя д-ръ Б. Вазовъ, въ 17 ч. 5 м.)

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: (Звъни) Отварямъ заседанието.

(Отъ заседанието сж отсъствуваха следнитѣ народни представители: Алековъ Петъръ, Ангеловъ Йорданъ, Атанасовъ Никола, Баявъ Христо, Балтовъ Никола, Бояджиевъ Стефанъ, Бояджиевъ Хасанъ-ефенди, Братановъ Пчо, Буровъ Атанасъ, Бъкловъ Петъръ, Василевъ Славейко, Велиновъ Тончо, Вълчевъ Ангелъ, Господиновъ Христо II, Димитровъ Стойко, Домузчиевъ Василъ, Дончевъ Георги, Драгановъ Пънто, Илиевъ Иванъ, Кабакчиевъ Христо, Казасовъ Димо, Кандуловъ Димитъръ, Караивановъ Иванъ Тодоровъ, Каргунковъ Андрея, Киселовъ Христо, Ковачевъ Иванъ, Косовски Георги, Кръстевъ Захаръ, Лулчевъ Коста, Маждраковъ Тодоръ, Мариновъ Владиславъ, Марковъ Михо, Милевски Александъръ, Минковъ Милавъ, Мирски Христо, Найденовъ Петко, Недѣлковъ Лачо, Нейковъ Димитъръ, Нешковъ Георги, Николовъ Върбанъ, п. Николовъ Маринъ, Парасковъ Василъ, Пенчевъ Георги, Пенчевъ д-ръ Петко, Петровичъ Петъръ, Петровъ Койчо, Пехливановъ Костадинъ Колевъ, Поповъ Владимиръ, Поповъ Георги, Пъдаревъ Костадинъ, Реджовъ Григоръ, Робевъ Йосифъ, Сакаровъ д-ръ Никола, Славейковъ Христо, Славовъ Крумъ, Станковъ Ангелъ, Стефановъ Петъръ, Стойчевъ Пендю, Терзиевъ Господиъ, Терзиевъ Иванъ, Хаджиевъ Никола, Христовъ Александъръ, Чолаковъ Стефанъ и Яневъ Димитъръ)

Разрешенъ е отпускъ на следнитѣ г. г. народни представители:

- На г. Станъ Ангеловъ — 4 дни;
- На г. д-ръ Георги Яламовъ — 2 дни;
- На г. Методи Храповъ — 4 дни;
- На г. Кимонъ Георгиевъ — 4 дни;
- На г. Минчо Дялиновъ — 4 дни;
- На г. Пендю Стойчевъ — 4 дни;
- На г. Тодоръ Маждраковъ — 4 дни;
- На г. Тодоръ Панайотовъ — 4 дни;
- На г. Владимиръ Поповъ — 4 дни;
- На г. Иванъ Ковачевъ — 4 дни;
- На г. Стефанъ Чолаковъ — 4 дни;
- На г. Цанко Деликоцевъ — 4 дни.

Следнитѣ г. г. народни представители досега сж се ползували съ повече отъ 20 дни отпускъ. За исканитѣ отъ тѣхъ отпуски ще трѣбва да питамъ Народното събрание.

Г. Константинъ Пехливановъ моли да му се разреши 4 дни отпускъ. Които сж съгласни да му се разреши исканиятъ отпускъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Г. Никола Атанасовъ моли да му се разреши 4 дни отпускъ. Които сж съгласни да му се разреши исканиятъ отпускъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Г. д-ръ Йосифъ Фадеохъ моли да му се разреши 8 дни отпускъ. Които сж съгласни да му се разреши исканиятъ отпускъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Г. Станчо Стояновъ моли да му се разреши 4 дни отпускъ. Които сж съгласни да му се разреши исканиятъ отпускъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

И г. Тончо Думановъ моли да му се разреши 11 дни отпускъ. Досега той се е ползувалъ съ 10 дни отпускъ. Които сж съгласни да му се разреши исканиятъ отпускъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Пристапваме къмъ първата точка отъ дневния редъ — трето четене законопроекта за измѣнение и допълнение на закона за тарифата на износнитѣ стоки.

Моля г. докладчика да го прочете.

Докладчикъ Г. Семерджиевъ (д. сг): (Прочита изпѣло законопроекта, заедно съ всички поправки и добавки, приети на второ четене)

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г. г. народни представители! Има едно предложение отъ г. д-ръ Цвѣтанъ Дяковъ, надлежно подписано, съ което той моли да се вмъкне въ пунктъ втори нова алинея съ следното съдържание: (Чете) „Статия 19 се измѣня така: четина 100 кгр. 800 л. нето“.

Има думата г. докладчикътъ.

Докладчикъ Г. Семерджиевъ (д. сг): Г. г. народни представители! Въпросътъ за износното мито на четината бѣше сложенъ на разглеждане и въ комисията. Въ комисията последваха искания не само за този артикулъ, но и за 20 други артикули, за нѣкои отъ които се искаха облекчения, а за други утежаване на положението. Обаче комисията отхвърли всички тия искания по една причина чисто формална, която бѣ уважена, безъ да влиза по-нататък въ обсъждане на въпроса, защото сметна, че ние сме сезирани специално да измѣнимъ митото на три артикула: захарта, лозовитѣ прѣчки и рудитѣ. Законопроектътъ, както бѣше внесенъ, се дебатира и прие на първо четене; така се прие и на второ четене. Сега да искаме при третото четене на законопроекта да вмъкваме и нови измѣнения, азъ смѣтамъ, че това е неправилно и е една лоша система на законодателстване, особено по този родъ материя. Ние не можемъ и не бива да вървимъ по стъпнитѣ на миналия режимъ, както той правѣше съ кашкавала и сиренето. Азъ съмъ съгласенъ, както за четината, така и за други артикули, ако се налагатъ известни измѣнения въ износното мито, да се направятъ, но да бъдемъ сезирани отъ правителството съ единъ новъ проученъ законопроектъ, който да обемдимъ на три четения, както е редътъ по правилника. Ето защо, азъ ще моля да се усвои това схващане на комисията и да не се приема предложението на г. Дяковъ.

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата г. д-ръ Цвѣтанъ Дяковъ.

Д-ръ Ц. Дяковъ (д. сг): Г. г. народни представители! И азъ съмъ съгласенъ да не следваме тази практика, която всички сме осъждали, но смѣтамъ, че комисията формално не бѣше права — това азъ казахъ и въ самата комисия. Внесенъ е законопроектъ за измѣнение и допълнение на закона за тарифата на износнитѣ стоки; не е внесенъ законопроектъ за измѣнение на съответни статии — за захарта, за лозовитѣ прѣчки и за рудитѣ. Ако имаше внесенъ такъвъ законопроектъ, въ който да се конкретизиратъ отдѣлни статии, азъ смѣтамъ, че нѣмаше да бъдемъ прави, тъй както миналата сесия, когато бѣше внесенъ отъ г. министра на просвѣтата законопроектъ, въ последствие станалъ законъ, въ който изрично бѣше указано кои членове отъ закона за народната просвѣта се измѣняватъ, и когато г. г. народнитѣ представители правѣха предложения за измѣнение на други членове, формално Камарата бѣше права да отхвърли тѣхнитѣ предложения, защото въ законопроекта г. министърътъ на просвѣтата бѣше указалъ кои членове се отмѣняватъ или измѣняватъ. Тукъ такова конкретизиране нѣмаше. И правѣ бѣше началникътъ на митническото отдѣление, когато заяви въ комисията: „Ние изготвихме законопроектъ за измѣнение и допълнение на закона за тарифата на износнитѣ стоки, като имаме предъ видъ че откриваме въпросъ за измѣняване и на други статии отъ

тарифата“. Това казвамъ по поводъ принципиално поставения въпросъ отъ г. докладчика и отъ други въ самата комисия. Азъ смѣтамъ, че въпреки това схващане на другаритѣ отъ финансовата комисия, дълженъ съмъ да поддържамъ това предложение, което е подписано отъ още деветъ души народни представители, защото, доколкото можахъ да се справя съ хората, които боравятъ съ тая материя, всички сж съгласни, че тая нова индустрия, четкарската, която имаме въ България и за която сж ангажирани две фабрики и около 200 работилници, въ които участвуватъ 2 хиляди работници, които очакватъ преминаването си отъ нѣя, тѣкмо сега въ сезона, когато трѣбва да се снабди съ материалитѣ, съ които работи, е запалена отъ една нечувана спекула, която се върши съ четината въ България, която е въ твърде ограничено количество. Ако всички сме съгласни, че не трѣбва да оставимъ тая индустрия да замре, да останатъ 2 хиляди души на улищата, смѣтамъ, че когато се касае за такъвъ единъ сравнително малъкъ въпросъ, всички можемъ да се съгласимъ — понеже и отъ формално гледище сме прави — да се прокара това измѣнение, което азъ правя, а именно: за 100 кгр. четина да не се плаща, както бѣше досега, 200 л. книжни износно мито, а да се плаща 800 л., като същевременно вносетъ на четкарски издѣлия бѣде напълно свободенъ, както е билъ досега, за да може да има въ страната конкуренция на четкарскитѣ произведения и да не се сметне, че по този начинъ осигуряваме пѣвакѣвъ монополъ на нашата четкарска индустрия. Въ България се произвежда около 20 хиляди килограма четина, а само едно фабрично заведение, споредъ моитѣ сведения, има нужда отъ 10—12 хиляди килограма четина. Тѣзи фабриканти сж виждали, какъ се изнася четината отъ България, какъ я закупуватъ чужденци, дошли въ България, и какъ следъ туй тѣ внасятъ четината въ форма на преработени четкарски издѣлия, а въ сжщото време нашитѣ фабриканти тукъ сж принудени да закупуватъ трѣви отъ чужбина, за да работятъ четки. Тая индустрия е поставена при такива условия, че тя се създава постепенно като една добра индустрия, която ще намѣри пазаръ на Балканитѣ. Тая година сж планирани на Солунското тържище четкарски издѣлия за около 400 хиляди лева. Смѣтамъ, че въ този критически моментъ ние сме длъжни да подкрѣпимъ една индустрия, която е въ връзка съ народното стопанство и която си служи съ материали, които се произвеждатъ въ самата страна. Смѣтамъ, че отъ формално гледище, както и по сжщество съмъ правъ. Доколкото можахъ да сондирамъ и г. Лячева, и г. Петко Стоянова, и други хора, които боравятъ съ тази материя, всички сж съгласни да подкрѣпятъ тази индустрия. Прочее, не намирамъ основание да не се приеме това мое предложение.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г. г. народни представители! Нѣма формални прѣчки да не се поставя на гласуване предложението на г. Дяковъ по тия съображения, че споредъ нашата процедура, споредъ нашата постоянна практика, заглавието на даденъ законопроектъ за измѣнение на известенъ законъ, не ограничава рамъбра на измѣненията, ако това изрично не е ограничено съ заглавието. Заглавието на настоящия законопроектъ е „законопроектъ за измѣнение и допълнение на закона за тарифата на износнитѣ стоки“, а не е казано, че е законопроектъ за измѣнение износното мито на захарьта и другитѣ изброени артикули.

С. Костурновъ (р): Най-малкото, обаче, което по правилника трѣбва да се направи, то е да се постѣпи както се постѣпва при второто четене.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Никой не иска думата, но понеже това е ново предложение, азъ бихъ желалъ г. г. народнитѣ представители да взематъ думата да се изкажатъ.

Г. Данаиловъ (д. ст): Азъ искамъ думата само за обяснение.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Имате думата, г. Данаиловъ

Г. Данаиловъ (д. ст): Не желая да нарушавамъ правилника, но искамъ да кажа, че въ комисията се обсъжда, както този въпросъ, така и въпросътъ за износното мито върху добитъка, който се изнася и който е отъ милионкратно по-голъмо значение, отколкото четината отъ нѣ-

колко хиляди килограма. И ако Финансовото министерство, респ. правителството, намѣрятъ, че е необходимо да се измѣни митническата тарифа въ туй отношение, нека внесатъ законопроектъ, съ който да се измѣни тарифата, а не ние, народнитѣ представители, съ бележки въ джоба си да я измѣниме. И азъ смѣтамъ, че износътъ на четината трѣбва да се спре съ повишение на износното и мито, но не е този пътятъ. Обръщамъ внимание, че този начинъ на гласуване увеличения или намаления на мита е противъ здравия разумъ на нашата икономическа политика — друга дума не мога да употребя.

М. Донсузовъ (с. д): На трето четене не може да се прави такова предложение.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г-да! Нѣма формални причини, съгласно нашата практика и правилника, за да не се положи на гласуване предложението. Понеже това е едно предложение, което на второ четене не е било разглеждано, давамъ думата и на други г. г. народни представители, както я дадохъ на г. докладчика и на г. Данаиловъ.

Има думата г. д-ръ Илия Караджовъ.

Д-ръ И. Караджовъ (з): Като членъ на финансовата комисия, и азъ се противопоставямъ на този начинъ на проведяне, защото на първо и второ четене този въпросъ не е повдиганъ. Това е една изненада — внася се едно предложение, съ което по-рано не сме били сезирани. Ние въ комисията единодушно решихме за четината, яйцата и други продукти, които сж важни за нашия износъ, да бѣде внесенъ единъ новъ законопроектъ, който г. министрътъ на финанситѣ да ни представи съ една мотивировка отъ отдѣлението на митницитѣ.

Специално за четината. Това, което иска г. Дяковъ, отъ гледна точка на скотовѣдството въ България значи да се създаде прохлѣбитивно мито отъ 200 на 800 л. на килограмъ за този продуктъ. Какъ може при свободната търговия съ четината, при далечния транспортъ отъ странство, при сжкия трудъ тамъ, да я отнесатъ и да я преработятъ и после да я внасятъ въ България и да конкуриратъ нашитѣ четкарски издѣлия? Отъ гледна точка на интереситѣ на скотовѣдството това предложение е неприемливо, и ние, земледѣлцитѣ, се противопоставяме на него, както формално, като неправилно направено при третото четене — това е една изненада — тѣй и защото то не е въ интереса на нашето скотовѣдство.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата г. министрътъ на финанситѣ.

Министръ П. Тодоровъ: Г. г. народни представители! Вѣрно е, че въ финансовата комисия се обсъди този въпросъ, и не само отъ формални съображения, но и отъ по-широки съображения се изостави безъ последствие молбата на нѣкои производители на четки, малки фабриканти, както се изрази г. Дяковъ. Финансовото министерство сметна, че Парламентътъ сега-засега трѣбва да бѣде сезиранъ съ премахването, както ви е известно, износното мито на два артикула: захарьта и лозовитѣ прѣчки. Въ Министерството на финанситѣ, доколкото ми се простиратъ сведенията, други подобни искания не сж предявени. Понеже г. Семерджиевъ каза, че отъ момента, когато този законопроектъ е поставенъ на разглеждане, въ финансовата комисия сж постѣпили доста много искания, всички тѣзи искания ще се препратятъ въ министерството и въ най-близко време, ако се намѣри за нужно, ще се внесе едно допълнително измѣнение на тарифата за износнитѣ мита и въпросътъ ще бѣде ликвидиранъ. Но така инцидентно и азъ не съмъ съгласенъ да се приеме това предложение, което въ основата си може-би има резонъ.

Единъ отъ голѣмитѣ въпроси, които се обсъждаха въ финансовата комисия, бѣше да се повиши износното мито на нашия добитъкъ — единъ много голѣмъ въпросъ — но не се прие. Счете се за нужно да се лишѣ хазната отъ нѣколко милиона лева мито, но да се даде възможность на скотовѣдцитѣ въ България да използватъ международния пазаръ, респ. турския и грѣцкия пазари, където се изнася доста много добитъкъ. Повдигна се въпросъ и за повишение митото на тютюна, единъ извънредно важенъ фискаленъ и стопански въпросъ. И той по редица важни съображения остана неразрешенъ.

Г. Данаиловъ (д. ст): Сжшо и за дървения материалъ се повдигна въпросъ.

Министъръ П. Тодоровъ: Също и за дървения материалъ и т. н. Всички тѣзи искания ще се прегледатъ въ министерството и въ най-скоро време, ако е необходимо, Парламентътъ ще бъде сезиранъ не само съ въпроса за износното мито на четината, но и на други важни артикули за нашата страна и нашето стопанство.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Ще пристѣпимъ къмъ гласуване. Които приематъ предложението на г. д-ръ Вѣтанъ Дяковъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Меншество, Събранието не приема.

Които приематъ на трето четене законопроекта за измѣнение и допълнение на закона за тарифата на износнитѣ стоки, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема. (Вж. приложение № 22 Т. II)

Пристѣпваме къмъ втора точка отъ дневния редъ: първо четене законопроектитѣ за данѣкъ върху занятията и за данѣка върху общия доходъ — продължение разискванията.

Има думата г. министърътъ на финанситѣ.

Министъръ П. Тодоровъ: Г. г. народни представители! Азъ ще направя извънредно кратки бележки по законопроектитѣ за данѣка върху занятията и за данѣка върху общия доходъ — законопроекти, които привлѣкоха доста сериозно вниманието на Парламента и бѣха разглеждани отъ него доста обстойно — не затова, защото по начало и въ детайли по тия законопроекти нѣма какво съществено и много да се каже, но защото основнитѣ положения и отдѣлнитѣ членове на законопроекта бѣха достатъчно много освѣтлени и отъ тѣзи, които намираха дефекти въ тѣзи законопроекти и отъ опѣзи, които прищипнаха и детайлно ги защитаваха. Азъ бихъ желалъ тия законопроекти да отидатъ по-скоро въ финансовата комисиия, и тамъ, не се съмнявамъ, ще се направятъ нужнитѣ поправки, ако действително се окаже, че нѣкои отъ изтъкнатитѣ идеи отъ г. г. народнитѣ представители тукъ заслужаватъ сериозно внимание.

Не мога, обаче, да се не спра, макаръ и съ по нѣколко думи, на нѣкои отъ въпроситѣ, които се повдигнаха въ връзка съ тия законопроекти.

Първиятъ въпросъ, г. г. народни представители, това е вѣчната проблема за тежестта на данѣка въ нашата държава. Нѣкои намѣриха, че данѣчното бреме въ нашата страна е стигнало своя максималенъ предѣлъ, че е време да почнемъ да се движимъ въ обратна посока: да намалимъ прѣкия и косвения данѣкъ, и то въ времена, които сж много добре на всички ви известни. Други счетоха, че понеже центърътъ на тежестта на нашето облагане все повече и повече се измѣства къмъ косвения данѣкъ, ние трѣбва да почнемъ, преди всичко, съ намалението на известни косвени данѣци и съ премахването на известна частъ отъ тѣхъ.

Г. г. народни представители! Вие знаете, че никой не налага данѣци за удоволствие, и ако обстоятелствата помагатъ да се тръгне по единъ пътъ на облекчаване данѣчното бреме — което, безспорно, е тежко, което, безспорно, е голѣмо — ние ще го направимъ, и азъ лично бихъ ималъ амбицията да го направя най-напредъ. По този въпросъ ще ми позволите една малка бележка.

Първо на първо, г. г. народни представители, ние още не сме стигнали златния паритетъ на онова данѣчно бреме, което съществуваше преди войнитѣ и, бихъ казалъ, даже въ много нещастната и по територия и по стопанска мощъ година — 1913 г. Въ 1913 г. сж били предвидени да постѣпятъ отъ прѣки и косвени данѣци 120 милиона лева и сж постѣпили. Днесъ ние не сме стигнали златното ниво на тая тогава нагледъ скромна цифра. Азъ искамъ да обърна вашето внимание на единъ фактъ, съ който, не искамъ да кажа извънредно много се спекулира, но който често пъти се изтъква, за да се критикува финансовата политика, и то не толкова на това управление — защото въ това отношение ние нищо повече не сме направили, освенъ да възприемемъ онзи коефициентъ 15, съ който събираме и съ който преди насъ се събираше косвения данѣкъ въ България. Ако раздробимъ общата маса на нашия косвенъ данѣкъ и видимъ, така да се каже, отдѣлнитѣ елементи, отъ които той се състои — азъ бихъ корегиралъ тукъ до известна степенъ даже и нашия младъ и добъръ приятель г. Семерджиевъ — ще се убедимъ, че ако не по голѣмата частъ, една голѣма частъ отъ косвения данѣкъ у насъ не могатъ да се терминиратъ, не могатъ да се нарекатъ съ общото име данѣци на мизерията, защото тѣ засѣгатъ една консомация, която не е първостепенна, една консомация, която азъ не бихъ щадилъ, една консомация, която безспорно, отъ фискални съображения, и

отъ гледна точка на навика — ако обичате, даже отъ гледна точка на порока — заслужава да бъде горе-доле щадена, но все пакъ не е консомация на предмети отъ първа необходимостъ.

Може-би, г. г. народнитѣ представители ще се очудятъ, ако имъ кажа, че отъ косвения данѣкъ 2 милиарда и 700 милиона лева, както сж предвидени да постѣпятъ по текущето бюджетно упражнене, кръгло 960 милиона се понасятъ отъ тютюна, отъ виното, отъ бирата — изобщо отъ консомация отъ второстепенно значение. И понеже тая цифра е извънредно голѣма, даже може да се види на нѣкои невяроятна, позволете ми да детерминирамъ, да кажа, че тютюнъ, цигари — то значи бубини или нѣщо подобно — и карти даватъ на хазната 610—620 милиона лева. Ако постѣпчението по това перо следва сжщия темпъ, който се отбелѣзва отъ миналитѣ месеци, ние можемъ да стигнемъ до една по-голѣма цифра, по-задоволителна, безспорно. Следъ това, спиртътъ, виното, бирата, ракията даватъ 340 милиона лева; хазартъ, автомобили, такси на луксозни съоръжения даватъ остатъка. Прибавете минимумъ и 40 милиона лева, която цифра непременно се получава при вноса на предмети отъ вѣщи, които сж за луксозна или предимно луксозна консомация, и вие ще стигнете крайлата цифра единъ милиардъ лева.

Въ остатъка 1 милиардъ и 700 милиона лева — и азъ обръщамъ вашето внимание на това, г. г. народни представители — влизатъ 350—400 милиона лева отъ мита и други берии, които се събиратъ отъ износа, следователно, не засѣгатъ консомацията. По такъвъ начинъ ние имаме цифрата 1 милиардъ и 400 милиона лева, бихъ казалъ половината отъ косвения данѣкъ, който въ една своя частъ не засѣга консомацията отъ първостепенна необходимостъ, а въ другата си частъ засѣга чуждитѣ консоматори и, следователно, не може така en gros да се говори, че косвениятъ данѣкъ у насъ е феноменаленъ, че цифрата е страшна, че тя ни съсипва и че тя принужава инициативата, и е данѣкъ, преди всичко на мизерията.

Г. г. народни представители! Като изтъквамъ тия мисли, азъ не искамъ да твърдя, че данѣчната тежестъ въ България е малка и че не трѣбва сериозно да се замислимъ какво би трѣбвало да се извърши въ тая посока, за да може трудътъ, за да може необходимата ежедневна консомация да бъде повече щадена, отколкото я щадимъ въ настоящия моментъ или отколкото е щадена по-рано. Положението безспорно е тежко. То е тежко не само заради това, защото прѣкиятъ данѣкъ е 650—700, евентуално 800 милиона лева, не само заради това, защото косвениятъ данѣкъ е 2 милиарда и 700 милиона лева и отива къмъ 3 милиарда — като казвамъ косвенъ данѣкъ, разбирамъ тукъ и държавнитѣ привилегии — но тежко е затова защото наемътъ на дюкяна е тежъкъ, защото работната заплата на чирака, на калѣта е висока, защото срѣдното ниво на живота е повдигнато. Навикътъ да се пилѣе, да се живѣе на единъ по-широкъ стилъ — навикъ може-би много добъръ, който характеризира една повипшена стопанска, интелектуална и духовна култура — сжщо много допринася да се издигне срѣдното ниво на живота на отдѣлнитѣ съсловия, а особено на нѣкои отъ тѣхъ. Всичко това допринася извънредно много, шото тежестта да се чувствува. Тая тежестъ, подчертавамъ пакъ, не е резултатъ само на данѣчното облагане. Азъ нѣмамъ намѣрение да държа голѣма речъ. Когато тукъ се внесе бюджетътъ и сложна на разискване финансовата и стопанска политика на по-широки основи, тогава ще могатъ да се кажатъ повече данни, отъ които да се теглятъ и да се изяснатъ основнитѣ линии, по които ние се движимъ въ нашата финансова и стопанска дейностъ.

Следъ тѣзи нѣколко цифри, които набързо ви приведохъ, трѣбва да подчертая сжщо, че данѣкътъ изобщо за голѣмъ брой отъ нашитѣ данѣкоплатци — азъ не прекъсвахъ ораторитѣ и специално г. Караджовъ, когато говориха по този въпросъ — е данѣкъ, който възбужда въ известни срѣди съ или безъ основание известна ирония, да не кажа сарказъмъ, по отношение на правителството. Какво представлява поземелниятъ данѣкъ за десетки, ако не и стотици хиляди земледѣлски стопани, респективно десетки или стотици хиляди данѣкоплатци? Той представлява, г. г. народни представители, срѣдно 650 л., варира до 12—15 л., пада до 2—3 л., но коефициентътъ е 650 и този коефициентъ е вземънъ за основа, когато сложихме въ държавния бюджетъ за текущата година единъ глобаленъ облогъ отъ 340 милиона лева.

Следователно, когато говоримъ за облагане на единъ грамаденъ брой български данѣкоплатци, каквито сж земледѣлцитѣ, трѣбва да признаемъ, че тѣ сж сравнително

фаворизирани. Фаворизирани са не занаем, че аз съм там, че трябва да се пада черният труд с осигурен добив, но фаворизирани са от гледна точка на големият критик, които се направиха тук, че България формено изнемогва под данъчното бреме. Кой от вас не знае за малката такса, която се плаща за беглик и за сърчимъ — 6 и 9 лева — която се равнява — на какво? — на килограм мляко, тъй както сръбният поземелен данък на декаръ днес се равнява на 2 кг. царевича? Миналата година, знаете, че ние по наш почин освободихме от всякакъв данък 100 хиляди данъкоплатци — това бяха чиновниците — но по различни съображения, понеже се вдигна шум и критики от тази и онази страна, ние отстъпихме. И сега виждате в този законопроект съ какъв низък процент ги облагаме.

Искам да направя едно общо, но все пак достатъчно аргументирано заключение, че грамадна част от българските данъкоплатци, селяните евентуално и чиновниците — за тяхното положение ще се говори, когато се внесе на разглеждане бюджетът — са сравнително слабо обложени. Следователно, сега остава да се направи нещо за облекчение данъчното бреме на други съсловия в нашата страна: на занаятчийството, на дребните търговци или ако мога така да се изразя сумарно, на градските данъкоплатци.

Но г. г. народни представители, когато говорим за тежестта на данъка, не трябва да изпусчаме из предвид и това, което не един път е изтъквано в някаква форма тук в Парламента пред вас от една или друга страна. Живеем в крайно тежко време, в период на страшна ликвидация, когато трябва да се дължават дълбоките рани от войната, когато трябва да се справяме с платежи, които се наложиха от гръшци и, ако обичате, от трагичната зодия на българското племе. Живеем в момент, когато щем не щем, по силата на това, че заварихме поети ангажменти, поради факта, че не можахме да спечелим повече отстъпки в преговорите с чужденците, трябва да платим първата окупационна рата, първата репарационна рата, повишените разходи за нашите купони, които от 30 и няколко стотинки отидоха на 35 и не знам до къде ще отидат, защото въпросът още не е довършен; когато трябва да продължим тази политика, наложена от вкъ, да поддържаме една наемна армия; когато анютетите на нашите външни платежи се увеличиха, като включим и разходите за сравнителното подобрене положението на нашите инвалиди и пенсионери, които докождат до 1 милиард и 50 милиона лева, когато трябва да се борим с чиновническата мизерия и с нашата обезценена пара. Всичко това характеризира една страшна епоха, която трябва да се изживее. И вследствие на това и данъчното бреме не може да бъде така лесно облекчено. Но нека забележа, че понеже данъкът откакто ние имаме честта да управляваме, не е повишен във никакво отношение; напротив, както ви посочих, той е намален. Страничният доход на селянина, който често пъти е по-голям отколкото дохода от основното му занятие, което дава фигурата на неговото стопанство, е освободен от данък. Вие знаете това. Аз ще ви посоча след малко, че с този законопроект близо 600 милиона лева от данъка, който днес събираме от градовете, хазната ще ги загуби. Следователно ние сме в тенденция да намаляваме данъка. И г. Петко Дичев беше прав, когато каза: аз не съм провръжал детайлно тези цифри, но моето заключение е, че в известни отношения има тенденция към намаляване на данъка. И така е. Не може да се оспори. Както и да комбинирате тези коефициенти, каквито и сложни скали и изчисления да правите, каквито хиперболи да изтъкват някои от господата, в края на крайщата ще се дойде до едно общо генерално заключение, че има тенденция към облекчаване.

Нещастие, г. г. народни представители, не е толкова във величината на данъка, която, признавам, че е още достатъчно голяма. Трябва всички да бъдем загрижени да намърим други ресурси на държавната хазна: държавните стопанства да бъдат по-добре използвани и другите доходни източници на държавата да бъдат по-добре експлоатирани. Но нещастие е там, че голяма част от приходите от данъците, които доскоро отиваха за създаването на енергия, годност и кредит на българското стопанство, за възстановяването на силата на българските държавни служители, изобщо за творчески цели, сега изместваха значаеинето си. Искам да кажа, че приходите от данъците не отиват там, където отиваха преди войната. Когато направих преди малко сравнение между бюджетите преди войната от 200—300 милиона златни лева и сегаш-

ния бюджет от няколко милиарда лева и казах, че тези милиарди не отговарят още на ония златни цифри, трябва същевременно да спомня — назъ го подчертавам — че онези златни лева отиваха предимно за българското стопанство. Когато разгърнем бюджетите преди войната, виждаме, че съ малки цифри, но при евтин живот, при златна валута, се отпусаха грамадни кредити и за нашето стопанство, и за нашето земледелие, и за нашата индустрия. А днес ние пресушваме народното стопанство, като събираме големи приходи и ги консумираме за непроизводителни цели. Една част консумираме и пропалваме за наемните войници, защото това, което дадем на нашия войник, не отива веднага в неговото стопанство, не го икономисва изобщо. Тези 400 милиона лева, които се изразходват за заплати на наемните войници не се възвръщат чрез тях в тяхното стопанство, ами голяма част се пропалват, се разходват, понеже войниците привикват да живеят по-широко. Искам да кажа: понеже днес приходите от данъците не остават за творчески цели, понеже днес отиват повече за консумативни нужди, и понеже днес повече харчим за непроизводителни разходи по силата на договора за мир, естествено е, чувствувана се една финансова криза, чувствува се една стопанска стагнация и сме ужасени пред факта, че Народната банка не може да даде това, което е необходимо за нашата индустрия, че Кооперативната банка не е в състояние да даде това, което е необходимо за нашето занятие, че Земледелиската банка няма възможност да подпомогне достатъчно българското село, че въобще не могат да бъдат подпомогнати всички източници на националния приход, както трябва, за да може да се добие повече от това, за да може да се развие пълният капацитет на нашата индустрия. И от тук идва една атака на съкровището към Народната банка, изчерпват се и малките ресурси от банкоти и в края на крайщата ние казваме: данъкът е страшен, той е едва ли не единствената причина, когато във същност всичко това е резултат на комплекс причини, съ които няма защо да занимаваме народното представителство, защото, може би, тъй са много по-добре известни нему отколкото на мен.

Аз исках да направя само тая малка бележка, за да извадя заключение, че една част от данъците, които за масата са застрашителни, отива за консумативни нужди, а другата част от данъците не отива, за жалост, там, където отиваше преди войната, поглъща се за съвършено други задачи и не може да подпомогне производството, индустрията и творческите сили на нацията.

Г. г. народни представители! При това положение, от което никой не е доволен — най-малко аз, като министър на финансите, мога да бъде доволен — естествено е, че много лесно могат да се генерализират и да се изтъкват обвинения: „Финансовата администрация е негодна, тя е един инвизиторски институт“, или както често пъти по-елегантно обичат да се изразяват: „Ние не сме против данъка, данъкът признаваме, че трябва да се плаща, но понеже вашите органи са крайно деморализирани, става съвършено лошо разпределяне на данъчното бреме, което ние по принцип одобряваме“ — и в края на крайщата, стоварват една тежка присяда върху маса фискални агенти. Г. г. народни представители! Не съм аз, който ще искам да защитавам изобщо финансовите агенти. Къде не е погварен човешкият материал, къде не могат да се намърят хора, които да бъдат съ основание осмидани? Но дотогава, докогато ние се движим в един омагьосан кръг, да плащаме малки заплати, да не възвръщаме, тава да се каже, искрено, решително, идеята за съкращаване на излишния персонал, та остатъкът от персонала да бъде сравнително по-добре платен, вървяте ме, говоря най-искрено, при всички желани и копнежи, да имаме една сравнително по-добре поставена финансова администрация, не можем да постигнем този идеал. Не видим какво ще направим с идущия бюджет. Мъчим се, трудим се, и занаем бюджетът толкова мъчно върви и сравнително късно ще бъде внесен в Камарата, защото искаме да извършим едно човешко, едно полезно дело. Но аз казвам, че е опасно да се излиза с такива генерални атаки. Има лоши хора, намираме ги, махаме ги, мъчим се да подобрим финансовата администрация. Безспорно има и лоши данъкоплатци. Аз слушах тук от трибуната една анагема страшна, погрозна канонада към българските данъкоплатци отколкото тази, която се отправя към фискалните органи. Г. г. народни представители! Както не може да се каже, че из-

цъло администрацията, било фискална или каквато и да е, е корумпирана — безспорно корупцията тръбва смъло и решително да се корени и ние я коренимъ дотолкова, до колкото имаме сили — така, безспорно, не може да се каже, че и българският данъкоплатец е неискренъ въ своитѣ декларации, че фискътъ тръбва винаги да бжде на ножъ съ него и че тръбва тѣзи отношения, създадени отдавна, на неприязненостъ, на недоверие, на интриги между фиска и данъкоплатеца, да продължаватъ. Въ тази посока ще направимъ всичко, което можемъ. Най-после, ако съ законопроектитѣ не е постигнатъ този идеалъ, въ комисията ще гледаме да го догонимъ. Целта на законопроектитѣ е фискалниятъ тормозъ върху данъкоплатцитѣ, несигурнитѣ отношения между фиска и данъкоплатцитѣ да бждатъ премахнати. Не изцѣло премахнати — това е невъзможно — но отчасти.

Следъ тази бележка азъ искамъ да направя и нѣкои други бележки, въ свързка съ самитѣ законопроекти.

Повдигна се принципалниятъ въпросъ: реални данъци ли да има или само подоходенъ данъкъ? Г. г. народни представители! Нѣма да има тукъ нито единъ между насъ — азъ не претендирамъ да бжда много версиранъ въ данъчната теория, по горе-доу основнитѣ и постулати съ ми известни — който да защитава реалния данъкъ предъ подоходния, глобалния данъкъ, който се мъчи да обхване въ едно цѣло всички доходни източници на данъкоплатеца и да ги обложи съ една прогресивна, умѣрена или засиленна, скала. Подоходниятъ данъкъ е толкова пленителенъ, че той ме е увличалъ въ младини. Сега той е станалъ фундаментъ на финансовата политика на всички държави, които съ едно по-съвършено стопанство и по-съвършена духовна култура. Той фигурира и въ всички партийни програми. Та споръ по това, дали да се предпочете подоходния данъкъ предъ реалнитѣ данъци, не може да се води и не тръбва да се води. Но азъ съмъ принуденъ да направя едно голѣмо отстъпление отъ това, което е вече приобретение на нашата фискална мисль не, а на нашата данъчна политика, на нашата данъчна система. Ако менъ се падна нещастие то да внесе тѣзи законопроекти, следъ като предварително атакувахъ закона за данъка върху общия доходъ чрезъ измѣнението му въ миналата сеция на Народното събрание, то е, защото искрено се убедихъ, че обективнитѣ условия, при които се е работило редъ години, при които работимъ и ние, не позволяватъ konsekventното прилагане на принципа на подоходното облагане въ нашата данъчна политика. Това е единствената причина.

Г. г. народни представители! Намъ ни се каза: „Вие правите една грѣшка между другото и заради това, защото не преценявате, какво нашата икономическа действителност е отдавна излѣзла отъ областта на натуралното стопанство, че днесъ ние сме въ водовъртежа на стоковото стопанство, че днесъ ние купуваме и продаваме, че всичко това, което е необходимо за едно стопанство, се взема отъ други мѣста, а то отъ своя страна дава маса свои продукти на пазара. Ако ние знаемъ отъ теорията, че реалниятъ данъкъ отговаря на една закъснѣла и първобитна икономика, че той догонва ресурситѣ на едно първобитно стопанство, днесъ, когато нашата икономика е съвсемъ друга, когато ние сме изминали вече доста много фази въ нашата стопанска еволюция, тръбва да съгласуваме нашата данъчна система съ характера на нашето стопанство“. По теория, г. г. народни представители, е така. България наистина има стокно стопанство, и щѣше да бжде чудно, ако България, една раз excellence дребнобуржуазна страна, при тѣзи органически връзки, които има съ всички европейски капиталистически страни, не бжде характеризирана като държава съ стокно стопанство. Но има разлика между държавитѣ съ стокно стопанство. Разлика между нашето стокно стопанство и стокното стопанство на една Германия и Холандия, даже и Бавария, една страна, която е предимно земеделска, безспорно съществува. Погледнете нашето село, погледнете нашитѣ дребни еснафски градове, вижте кое характеризира преди всичко тѣхното стопанство и тѣхната култура. Ние сме ужасени отъ изосталостта на нашето село. Азъ нѣма да изхвамамъ всички онѣзи съображения, които бѣха приведени отъ трибуната така картинно, подкрѣпени съ примѣри, съ данни, бихъ казалъ и съ остроумия. Азъ ще ви кажа само едно. Ние доскоро живѣхемъ съ илюзията, и днесъ живѣемъ съ илюзията, че догонваме чистия доходъ на нашия данъкоплатецъ, бийтъ той селски или градски, а пъкъ фактъ съ онѣзи грамадни, да не кажа грандиозни безобразия, които ставаха въ името на този принципъ не толкова защото нашата финансова администрация е негодна, не защото

нечиститѣ ръце на партизанина съ се провирали тукъ или тамъ, за да измѣнятъ първоначалнитѣ данѣци сложени отъ облагателната или контролната комисии, но защото, г. г. народни представители, обективнитѣ условия просто не позволяваха да се изчисли не чистиятъ доходъ, но брутниятъ доходъ на градскитѣ и селскитѣ стопанства. На мене като наследство се паднаха стотици хиляди декларации, съ които мъчно можеше да се справятъ най-искренитѣ и най-добросъвестнитѣ финансови органи; менъ ми се паднаха като наследство отъ подоходния данъкъ 1 милиардъ лева недобори, които азъ днесъ тръбва да събирамъ, вследствие на закъснѣло облагане, вследствие на закъснѣло репартиране, на закъснѣло произнасяне на контролнитѣ комисии и на безконечнитѣ спорове, които съ се завели между облагателнитѣ комисии и надлежитѣ административни инстанции въ България. Искамъ да кажа, че, безъ да имаме нѣщо противъ самия подоходенъ данъкъ, ние искаме само да го корегиреме, да го приспособимъ къмъ нашата действителност, да направимъ това, което е възможно, даже съ рискъ да бждемъ третирани въ тая областъ като голѣми реакционери или, както се изрази г. Сакаровъ, като хора, които не държатъ смѣтка за онова, което едно време съговорили и писали, и за това, което днесъ говорятъ.

Г. г. народни представители! Ако вземемъ днешния законъ за данъка върху общия доходъ, и особено ако се заинтересоваме отъ неговия произходъ, ще видимъ, че той, както се изрази г. Ляпчевъ, се обърна съ главата надолу. Първоначално подоходниятъ данъкъ бѣше замисленъ като допълнителенъ данъкъ, като корективъ на съществуващитѣ реални данъци. Следъ това той става общъ подоходенъ данъкъ, единственъ данъкъ, който има голѣмата претенция да улони не само брутниятъ приходъ, прихода нечистенъ отъ разносцитѣ, но и чистия приходъ въ едно цѣло. Следъ това той се характеризира съ единъ тежки прогресивни проценти, което се отблъзва и съ основание конституира и отъ представителя на Социалъ-демократическата партия г. Асенъ Цанковъ. Същевременно той се характеризира съ желанието, ежегодно да долови това, което представлява чистъ приходъ на данъчния субектъ, и да го обложи.

Азъ ви посочихъ преди малко колко трудно се манипулира и колко мъчно може да се извърши провѣрката на всичкитѣ тия несъвършени, мога да кажа искрени, ако обичате, но въ всѣки случай непълни декларации. Това съ 800 хиляди декларации. А при все това, г. г. народни представители — на това заслужава да се обърне вашето внимание — когато ние предполагаме, че имаме подоходенъ данъкъ, построенъ на принципитѣ на модерната данъчна теория, когато живѣхемъ съ илюзията, че догонваме облагаемия чистъ приходъ на данъкоплатеца, въ това време съществуваха маса откъслечни, маса отдѣлни данъци; и данъкъ сгради, и бегликъ — земеделниятъ данъкъ изчезна за кратко време отъ нашитѣ данъчни книги и отъ нашия бюджетъ — съществуваха още много отдѣлни реални данъци въ нашия държавенъ бюджетъ, наистина, по-малки, но въ всѣки случай съществуваха. И следователно ние въ тоя моментъ, когато живѣхемъ съ мисльта, че нашата данъчна система е направила грамаденъ прогресъ, че тя се е основно трансформирала, че ние слагаме облагането на данъкоплатеца на съвършено друга база, че ние тукъ нѣма да се занимаваме съ отдѣлнитѣ ресурси на данъкоплатеца, но всичко това го събираме, амалгамиреме го и чрезъ една прогресивна скала го подлагаме на облагане — въ същото това време имаме маса реални данъци, които доказаха едно: че българската икономика, че общата българска култура, че българската действителност не позволява по никакъвъ начинъ да преминемъ къмъ едно най-съвършено, но въ всѣки случай неприложимо за насъ облагане и че следователно ние, щемъ-нещемъ, ще тръбва да държимъ смѣтка за конкретната стопанска и културна действителност, при която ще облагаме българския данъкоплатецъ.

Сега две думи и за законопроектитѣ, които съ представени на вашето внимание. Не казвамъ, че тѣ съ най-съвършени; има много работи, които постепенно-степенно ще се изглаждатъ, има и нѣкои технически недъзи, които веднага въ комисията ще бждатъ отстранени. Но когато тия законопроекти се разглеждатъ отъ гледна точка на данъчната теория, азъ искамъ да обърна вашето внимание, че се е държало смѣтка за това, което тая теория ни повелява. Защото край своитѣ недостатѣци като данъци, които нѣматъ достоинства на общо-подоходния

данъкът, тѣ иматъ и своитѣ преимущества и азъ обръщамъ вашето внимание върху тѣхъ.

Данъкътъ върху занятията е пропорционаленъ; въ него е вложенъ принципътъ на дискриминацията споредъ произхода на дохода. За това е държано смѣтка. Доходътъ до 60 хиляди лева — значи доходъ на дребнитѣ съществуваня, доходъ, който е предимно такъвъ отъ трудъ — се засѣга пропорционално съ единъ крайно умѣренъ процентъ. Доходътъ отъ трудъ се облага леко. Доходътъ отъ трудъ, съ една малка частъ отъ капиталъ, се облага по-тежко. Доходътъ отъ рента, отъ акции, отъ капиталъ — фондираниятъ доходъ — се засѣга най-тежко. Доходътъ надъ 60 хиляди лева, кажете го надъ 80 хиляди лева — това е въпросъ на компромисъ, въпросъ на дебати; най-сетне, Парламентътъ ще установи тая гранична линия, споредъ нѣкои извънредно много фатална, а споредъ мене линия, която нѣма нѣкакво особено значение, защото може да бѣде 60 хиляди лева, а може да бѣде и 80 хиляди лева, но доходъ нето, отъ който сѣ извадени всичкитѣ присѣщи на занятieto разности и всички онѣзи разходи, които сѣ посочени въ законопроекта — доходътъ надъ 60 хиляди лева, който характеризира едно засилено стопанство, се облага, освенъ по пропорционални принципъ, и съ една допълнителна прогресия; следователно за това основно начало, за което трѣбва да се държи смѣтка, че срѣднитѣ и по-горнитѣ доходъ не трѣбва да се падатъ толкова въ сравнение съ малкия доходъ, за това основно начало, казвамъ, е държана широка смѣтка.

Освенъ дискриминацията, ние въведохме и 12 хиляди лева екзистенцинимимумъ, който, признавамъ, не е достатъченъ, но който е една много по-голяма цифра въ сравнение съ съществуващия екзистенцинимимумъ. Тия 12 хиляди лева се спадатъ отъ пѣлия доходъ до 60 хиляди лева; тѣ не се спадатъ отъ доходъ по-голямъ отъ 60 хиляди лева. Това показва, че и въ това отношение — по отношение на дискриминацията и екзистенцинимимумъ — се отговаря на единъ отъ основнитѣ постулати на данъчната система.

Г. г. народни представители! Азъ считамъ, че само ако се изгубятъ тия основни положения, които лежатъ въ законопроектитѣ, ще се съгласимъ, че, ако не сме могли да догонимъ принципитѣ на идеалното облагане, които могатъ да се осъществятъ само чрезъ подоходенъ данъкъ, ние сме държали смѣтка за много отъ основнитѣ въ теорията за облагането положения.

Г. Бѣлковъ — азъ съжалявамъ, че той не е тукъ — каза много силни думи, когато критикуваше законопроекта. Азъ нѣма да му отговоря съ рѣзки изрази, само заради това, защото той отсъствува. Между другото, той каза, че двата отдѣлни законопроекта не създаватъ справедливостъ въ облагането. Напротивъ, г. г. народни представители, безъ да игнорирамъ тѣхнитѣ недостатѣци, азъ твърдя, че двата законопроекта сѣ нѣкои организически споено, сѣ нѣко цѣло, че дискриминацията е ясна и отчетлива, че тя държи смѣтка за дохода отъ трудъ, че тя ще притѣга по-силно подъ данъчния стрѣгъ сигурния, фондирания доходъ, който не е резултатъ на физическа енергия или на изцеждане мозъка на интелигентна, но който е резултатъ на съчетание между труда и капитала или само на капитала. Тукъ е вложена една дискриминация, която не е педантична, която следи източникитѣ, отъ които се набира доходътъ на данъкоплатеца, и съответно съ това засѣга отдѣлния данъкоплатецъ.

Говори се често пѣти тукъ, че дискриминацията е съобразна само съ величината на дохода, а не толкова съ неговото естество. Г. г. народни представители! Ние сме държали смѣтка и за туй основно положение. По законопроекта за данѣка върху дружествата, който е готовъ и който въ близко време ще бѣде внесенъ въ Парламента за обсъждане, акционернитѣ дружества, понеже иматъ грамадни или сравнително голѣми приходи, се облагатъ прогресивно съ единъ по-голямъ процентъ. Ние знаемъ, че тая форма на съчетание на капитала трѣбва да се пади; ние не можемъ и не искаме да я убиваме. Благодарение на акционернитѣ дружества въ днешно време се осъществяватъ най-голямитѣ стопански инициативи; благодарение на акционернитѣ дружества, въ които дребниятъ спестителъ може да вложи това, което е оставилъ настрана, ние можемъ да създадемъ мѣроприятия, създаването на каквито съ отдѣлни усилия е невъзможно. Но въ всѣки случай, като имъ намаляваме процентитѣ на облагането, като не искаме да приложимъ конфиска-

ционния принципъ, като не се водимъ отъ старитѣ начала, които сѣ легнали въ основитѣ на съществуващия законъ, ние правимъ разлика и облагаме акционерния капиталъ по-силно прогресивно, отколкото капиталитѣ, които сѣ обектѣ на данѣка върху занятията и на тоя върху дохода. Следъ това облагаме доходъ по-голямъ отъ 60.000 л. прогресивно, макаръ и съ по-умѣрена прогресия. Това показва, че се е държало смѣтка и за величината на дохода. По-малкиятъ доходъ, както ви казахъ, се облага само пропорционално.

Но, г. г. народни представители, не е достатъчно само да се констатира, че дискриминацията трѣбва да се нагласява въ зависимостъ отъ дохода. Дискриминацията е толкова по-свършена, ако следи характера, произхода на дохода, и туй именно ни застави, когато разграфяхме въ законопроектитѣ данъкоплатцитѣ на разни категории — данъкоплатецъ-еснафтъ, данъкоплатецъ-търговецъ, данъкоплатецъ-банкеръ, данъкоплатецъ-рентнеръ и т. н. — да създадемъ тия отдѣлни категории, които отъ гледна точка на едно идеално и свършено облагане сѣ недопустими, които обаче, отъ гледна точка на нашата конкретна действителностъ сѣ наложителни. Е, сега кой е занаятчия, кой е търговецъ, кой е индустриалецъ — това се лесно знае. Характерътъ на професията тегли демаркационната линия: кой е банкеръ, кой е търговецъ — това е очевидно за всички. И ако има тукъ-таме нѣкои междинни професии, които се лутатъ ту тукъ, ту тамъ, ту между занаятчия, ту между индустриалецъ, това сѣ толкова незначителни по брой данъчни субекти, че е празна и плоска тая ирония, която се проявяваше тукъ отъ нѣкои предвзети критици, да ме запитватъ: „Тухларството индустрия ли е, тепавичарството занятие ли е?“

Г. г. народни представители! Когато оперираме съ голѣми принципи, които като фундаментъ сѣ легнали въ основитѣ на тия два законопроекта и очертаватъ линиитѣ, въ които ние се движимъ въ областта на данъчнитѣ облагания, нѣма защо да се занимаваме съ празни остроумия. Ако нѣкой иска пѣлно, единно прилагане на принципа на подоходния данъкъ — и, г. г. народни представители, мене ми бѣше странно, че това го слушахъ главно отъ г. Бѣлковъ — той има съществуващия данъкъ. Азъ не зная по-консеквентно издържанъ принципъ на подоходно облагане отъ този, който е прокаранъ въ съществуващия законъ, който днесъ-заднесъ урежда нашата данъчна система. Но ние виждате, че на практика той нанстина създава една данъчна инквизиция и страшни фискални произволи. Азъ не мога по никакъвъ начинъ да защита единъ данъкъ, който се определя толкова мудно, който е създаде единъ импактъ за финансовитѣ органи, защото днесъ за днесъ, ако азъ го приложамъ стриктно ако азъ искамъ да ликвидирамъ всичко онова, което намирамъ като бавия, като недоборъ, като закъсѣлъ данъкъ и ако поискамъ да спазя строго тия фатални срокове, трѣбва да пристѣпя, г. г. народни представители, къмъ една генерална езекуция, която ще разлюлѣ изъ дѣлно нашия стопански и финансовъ животъ. И това е резултатъ не само на небрежностъ, на субективизмъ, на пристрастие, на безумие, на инквизиция на фискалнитѣ органи, а това е, между другото, резултатъ на една непреодолима обективна причина — нашата действителностъ, която не позволява да се постигне това, което единъ свършено великолепенъ принципъ въ данъчната теория, бихъ казалъ грандиозно замисленъ, може да даде.

Но, ако г. Бѣлковъ смѣта — азъ се спирамъ главно на неговата речъ, защото тя бѣше прочетена тукъ и претендираше по същество да критикува — ако той смѣта, че трѣбва да сложимъ на една и съща основа, на една и съща данъчна база акционерния капиталъ — по-висшето съчетание и отъ стопанска и отъ финансова гледна точка на творческитѣ сили на нацията, който позволява и по-голямъ бенефисъ и по-голямъ, сигурна рента — и труда на оня превитъ чернорабочи, това, разбира се, никой пътъ нѣма да стане и съ този основенъ принципъ азъ нѣма да се съглася.

Ще ми позволите да кажа още две думи. Азъ, нанстина, не мислѣхъ да говоря много, но какво да правя — дебатитѣ се продължиха доста дълго и противъ навика си съмъ заставамъ да приказвамъ по-дълго, защото ако не се отговори, ще се каже: „Ние го смазахме, ние го съсипахме“.

Г. Данаиловъ (д. ст.): Времето е пари и финансовиятъ министъръ трѣбва най-много да го цени!

Министър П. Тодоров: Аз съм мълчал най-много в тази Камара. Никои не може да каже, че съм говорил много тук. Може би като опозиционер да съм приказвал повече.

Но аз искам да направя някои бележки по отделни, по-важни критики, които се направиха на законопроекта.

За чл. 2 от законопроекта за данъка върху занятията г. Бъкловъ употребил тежката дума „объркани понятия“. Какво иска чл. 2? Няма защо да го чета, ще стане ясно от това, което ще кажа. Ние имаме така нареченият от гледна точка на закона и на юриспруденцията в България физически и юридически лица. Юридически лица, въ които влизат и събирателният дружество и командитният дружество и дружествата съ ограничена отговорност, и физическите лица, наречени от законопроекта еднолични фирми, се засягат въ някои случаи два пъти съ данък. Г. г. народни представители! Когато ще обложим единъ еснаф, ние ще го обложим предварително по външни, обективни белези; не искам да кажа по презумптивни, предполагаеми приходи, но ще го обложим преди неговата стопанска дейност да бъде завършена. Понеже той не разполага съ търговски книги, съ ежегоден баланс, ние ще кажемъ: толкова е твоя данък; ако не го приемаш, обжалвай го. Въ всеки случай фиксътъ свършва съ него, когато контролната комисия или Административният съдъ се произнесе. Обаче въ течение на финансовата година, въ течение на облагателния периодъ, физическото лице или едноличната фирма, независимо отъ това дали е търговец, дали е еснаф, и някои отъ тези дружества, които преди малко ви споменахъ, могат да влизатъ въ друга една стопанска комбинация — въ съдружие съ някои акционерно дружество. И когато подобна нова дейтелност се прояви отъ подобно физическо лице, за новия доходъ, който предварително не е билъ известенъ, това физическо лице се третира наново като данъчен субект и се облага. Ясно е защо. Ако тоя данъкоплатецъ се облагаше по баланс, подобно на акционерното дружество — безразлично кога последното влиза въ нова търговия или съдружически отношения — ние въ края на крайщата ще гледаме неговия баланс, ние щяхме да го обложим единъ път. Но когато вънъ отъ неговата първоначално декларирана дейтелност, която дава приходи, ние имаме една нова дейтелност въ съдружие съ някои акционерно дружество, безспорно е, че той ще плати втори път данък. Тукъ няма двойно облагане, а има единно облагане на два съвършено различни по произходъ източника на доходъ. Следователно, няма защо да се спекулира съ една тежка характеристика, че има двойно облагане. Що се отнася, г. г. народни представители, до тройното, до четворното облагане, това се отнася за един такива чудати и странни комбинации въ движението на индивидуалния доходъ презъ разни митарства и презъ разни дружества, които на практика никъде не се срѣщатъ. И само единъ критикъ, който желае да критикува и да изтъква, че данъчното бреме е страшно, е феноменално, само той може да си служи съ такива положения. Това съ, споредъ мене, илюзии. И азъ бихъ желалъ на тая почва да поспоря съ г. Бъкловъ, ако той бѣше тукъ.

Г. г. народни представители! Тукъ се изтъкна отъ много народни представители голѣмата роля, която играе въ нашето облагане — то не е отсега, то е отдавна — така наречениятъ фаталенъ левъ. Азъ така го наричамъ, защото често пъти тукъ съ единъ голѣмъ апломбъ, бихъ казалъ съ голѣмъ патосъ, когато се критикува, се казва: до 60 хиляди лева доходъ данъкоплатецътъ ще плати 3½%, а при 60 хиляди и единъ левъ доходъ той ще плати, да кажемъ, 6 или 7%. Преди всичко различнето между отделнитъ обложни скали съвсемъ не е така голѣмо. Азъ съмъ правилъ анкета за това по облагателнитъ ведомости за различни села и градове и съмъ видѣлъ, че данъкоплатецътъ самъ се стреми — слава Богу декларирането не е въ идеална форма — да не попадне въ това мъртво пространство отъ гледна точка на данъка, за да не бъде по-силно засегнатъ. Следователно, няма никаква опасност, че единъ данъкоплатецъ ще декларира 60 хиляди лева приходъ и ще бъде обложенъ съ 3½%, а другъ ще декларира 60 хиляди и единъ левъ и ще бъде обложенъ съ 4½%. Въ данъчната практика не можемъ да си служимъ съ четвъртъ коэффициентъ и не може тая прогресивна скала да бъде толкова тънка, толкова нюансирана, колкото — позволете да употребя единъ фигуративенъ изразъ — размѣсенитъ бон въ една картина. Някои ще попадне да плати повече отъ своя съседъ, но това и при

най-старателнитъ построения на данъчната скала не може да бъде избегнато: това е повече резултатъ и работа на данъчна практика.

Критикува се тукъ другъ единъ членъ отъ законопроектитъ, за така нареченото пакъ двойно облагане. Казва се: двойно облагане съществува заради това, защото данъкоплатецътъ, акция и акционеръ, се засяга двойно. Ами че това е принципъ отдавна прокаранъ въ всички финансови законодателства, този принципъ е отдавна усвоенъ и въ нашето законодателство въ най-рудинтарнитъ му форми, още когато съществуваха забележитъ на покойния Паяковъ, доразвити отъ г. Ляпчевъ или отъ други него предшествуващи министри. Естествено акционерътъ където и да го намѣрите ще го обложите като физическо лице; акционерното дружество и дивиденда ще обложите въ друга форма. Знае се защо — защото имаме фондиранъ, сигуренъ приходъ, защото приходътъ не е резултатъ само на енергия и мускули, защото той е приходъ, който не изчезва заедно съ изчезването на данъкоплатеца, защото той не е плодъ само на физиката, а е резултатъ на рентата, на спокойното и охолното съществуване, резултатъ, бихъ казалъ, на жилищитъ, съ които се реже по някои грамада купони. И следователно тукъ фиксътъ е по-взискателенъ, ржката му е по-тежка. И ако някои, г-да, искатъ да ни върнатъ къмъ една епоха надире — някои повече, ако искатъ да направимъ не две-три крачки надире, а някои километри отъ гледна точка на това, което днесъ съществува, то се знае, че ние няма да се съгласимъ съ тяхнитъ съвети. Казвамъ също и на г. Бъклова, че няма защо да се тревожи отъ това двойно облагане; това облагане е възприето отъ всички модерни законодателства, то отдавна съществува въ нас; ние само, може би, въ известно отношение доразвиваме този принципъ, противъ който никой нищо не може да възрази.

Г. г. народни представители! За така нареченитъ презумптивни приходи. Ама какъ — струва ми се г. Стояновъ се спре най-много на това основно положение — какъ смѣте да усвоявате една данъчна система, която ще сѣди за доходитъ на данъкоплатеца по външни, обективни признаци, която данъчна система не излиза преди всичко отъ една фиксирана цифра на ежегодния търговски баланс, или не е резултатъ на единъ шателенъ кадастъръ на приходитъ на този или онзи данъкоплатецъ, а гледате какво? — числото на работницитъ, пространството където се работи, топоветъ шаякъ които се преработватъ, числото на костюмитъ които се изкарватъ — изобщо признаци отъ подобно естество? Г. г. народни представители! Азъ знамъ, че когато излѣземъ отъ гледна точка на едно идеално походящо облагане, безспорно е, тамъ ние фиксираме подобно на фетиши своя погледъ въ една единствена крайна цифра, която да казва, че това е крайниятъ итогъ отъ приходи и разходи въ производството, разходи отъ добива на личността презъ годината. Но ние имаме тукъ едно седуларно облагане по обективни признаци и безспорно съ презумптивнитъ, съ предполагаемитъ доходи ние тукъ и тамъ си служимъ. Но азъ питамъ: при тая идеална форма, която господата отъ тамъ (Сочи социал-демократитъ) защитаваха съ такъвъ жаръ — най-после няма да критикувамъ г. Асенъ Цанковъ затова, защото той изхожда отъ единъ голѣмъ идеенъ масштаб, когато третира въпроси при нашата дребно-буржоазна действителност; азъ говоря за господата, които съ управлявали или ще управляватъ и които трѣбва да се считатъ съ една действителност *tel-quel* — когато защитаваме съществуващия данъкъ върху дохода, ние не осъщаме ли се, че тогава, когато той бѣше въ своя идеаленъ разцвѣтъ, тогава когато го прилагаша хората, които го създадоха, които най-много върваха въ него, тѣ именно, бихъ казалъ и ние съ тяхъ, си служихме преди всичко съ кадастри, които не бѣха нищо друго, освенъ единъ предполагаемъ, груби, шаблонни изчисления? Че кой специалитъ отъ васъ не е билъ въ някои финансови комисия въ миналия режимъ, кой специалитъ отъ васъ не е участвувалъ като депутатъ или нещо лице въ финансови комисии въ централното управление на прѣжитъ данъци и не е изчислявалъ теоретично единъ декаръ колко жито дава, една ливада колко килограма сѣно дава, една крава швейцарска или отъ тая или оная порода колко доходъ дава, една овца отъ тукъ или отъ Искра или не знамъ отъ къде, колко мляко дава? Всичко това какво е? Всичко това е кадастъръ въ най-вулгарния смисълъ на думата. Следъ като излѣземъ отъ предположението, че една крава ще може да дава срдѣно изчислено толкова и толкова

млѣко, тогава възприемаме, че срѣдната цена на млѣкото е толкова и толкова, че на пазаритѣ въ София, Бургазъ, Пловдивъ и голѣмитѣ центрове толкова и толкова се продава, че въ с. Панега, да кажемъ, толкова и толкова струва 1 кгр. сирене, и въ края на крайщата се получава една такава вавилония отъ коефициенти, една такава невъзможна амалгама отъ предположения, едни такива заключения, отъ които често пъти се ужасяваме.

Единъ народенъ представителъ отъ нашата срѣда, прерасенъ човѣкъ, ми се оплака: „Азъ бѣхъ, каза, въ една финансова комисия, кждето ме питаха, една швейцарска крава или отъ друга нѣкаква порода колко млѣко дава; четохъ въ нѣкои книги и дадохъ мнение. И когато дойде при мене депутация и ми каза, че съмъ казалъ колосална глупостъ, казахъ имъ: да ми тегли грѣхътъ този, който ме е викалъ въ комисията“.

Г. г. народни представители! Ако приказваме за предположаеми доходи, ако приказваме за точни или брутни изчисления на прихода, азъ смѣтамъ, че тая критика най-малко може да издържи съществуващиятъ данѣкъ върху общия доходъ, защото при прилагането му ние самитѣ отдавна го атакувахме, отдавна го съснапахме, отдавна го разрушихме и като депутати, и като съветници, и като анкетьори. Следователно, азъ не казвамъ, че това е най-идеалното, което сме дали — то е крачка надире, комбинация на принципи свършени съ принципи, които се извличатъ отъ нашата конкретна действителностъ, то е съ известни недостатѣци. Но азъ не мога да понасямъ предвзети критики, не мога да понасямъ, когато се казва, че това е единъ такъвъ голѣмъ финансовъ регресъ, че едва ли нѣма да се червимъ, когато си спомнимъ, че сме искали да хармонираме данѣка съ това, което позволяватъ жизненитѣ сили на нацията, и това, което ни сочи като фаръ теорията.

Г. г. народни представители! Не зная дали трѣбва да се спирамъ на други нѣкои бележки въ връзка съ чл. 64 — по който единъ отъ господата постави доста много въпросителни — съ който ние искаме отъ нашитѣ акционерни дружества и отъ нашитѣ търговски фирми да бждатъ отговорни за доходитѣ на чужденци, тѣхни съдружници, които живѣятъ вънъ отъ България. И понеже не могатъ и не деклариратъ своитѣ доходи, ние желаемъ отъ господата, които тукъ заедно съ тѣхъ вършатъ *causes communes* на обща стопанска почва, да деклариратъ тѣхнитѣ приходи и да бждатъ отговорни за припадающия имъ се данѣкъ. Следователно, това е единъ напредѣкъ и не трѣбваше да се критикува за дето това е сложено въ единъ отъ членоветѣ на законопроекта.

Азъ не искамъ да се спирамъ на така наречената антисоциална страна на данѣка. Но ще отбележа следното. Отъ момента, когато ние кажемъ, че за доходъ отъ тая и тая величина нагоре усвояваме принципа на доходното облагане, тамъ, г-да, данѣкътъ става вече глобаленъ, бихъ казалъ фамиленъ; тамъ всички членове на семейството трѣбва да кажатъ кой какво има, и всичко това, което е доходъ по-голѣмъ, трѣбва да попадне подъ една прогресивна ставка. Азъ нѣма да позволя — то е вече въпросъ на Парламента и на комисията — да се третирайтъ отдѣлно данѣцитѣ и по такъвъ начинъ да се окрикатури този голѣмъ принципъ на прогресията върху по-голѣмитѣ доходи.

По другитѣ 10—15 бележки нѣма да се спирамъ, защото преди всичко ораторътъ, на който искахъ да отговоря и който излиза отъ нашата срѣда, отектвува. Г. г. народни представители! Не мога да не забележа нѣщо и по така наречената линия 60.000 л. Забележете: 60.000 л. разбирамъ облагаемъ чистъ приходъ, който се получава следъ като се извадятъ извънредно много разности, присѣщи на занаятите — които сега ги разнообразяваме и допълняме — и който приходъ отъ 60.000 л. отговаря и може да отговори въ зависимостъ отъ занаятите и стопанската дейностъ на данѣкоплатеца на 80.000 и даже на 100.000 л. брутенъ приходъ. Следователно, линията не е много ниско теглена. Най-после тя е линия, която подлежи на обсъждане съ огледъ на допълнителни данни, на компромиси, изобщо на разбираани идеи. Ако се установи наистина, че ние, следъ като освободимъ финансовитѣ органи отъ маса дребни данѣкоплатци, въ смисълъ да не се занимаватъ съ тия данѣкоплатци, да не судиратъ основно тѣхната стопанска деятелностъ, и привлечемъ цѣлото имъ внимание върху по-малѣкъ брой данѣкоплатци, и тогава финансовитѣ органи издирятъ по-голѣмъ брой данѣкоплатци, които иматъ приходъ надъ 60.000 л., въ такъвъ случай ние можемъ разбира се да направимъ

нужното отъ наша страна и да кажемъ: до 80.000 л. ще се плаща.

Ц. Бръшляновъ (д. ст): (Възразява)

Министъръ П. Тодоровъ: Г. Бръшляновъ! То е единъ голѣмъ въпросъ, то е въпросъ на данѣкъ и на цифра.

Ц. Бръшляновъ (д. ст): Да не засѣга занаятчиитѣ.

Министъръ П. Тодоровъ: Азъ казахъ, че по тази цифра ще приказваме. Азъ не искамъ тукъ да си служа съ данни, защото не искамъ да споря. Но ако ние наистина ще усвоимъ подоходното облагане и прогресивно-допълнителния, така да се каже, процентъ само за 15—20 хиляди данѣкоплатци въ България, или пъкъ за 5—6 хиляди данѣкоплатци, както се желас отъ известни срѣди, азъ ви казвамъ: не бихъ желалъ да разтакавамъ цѣлата финансова администрация съ това допълнително двойно облагане и не искамъ да създавамъ илюзии нито за хазната, нито за ония, които смѣтатъ, че ние не сме отстапили изцѣло отъ прогресивно-подоходното облагане. Следователно то е въпросъ на по-детайлни и точни изследвания.

Споредъ даннитѣ, които азъ имамъ въ този моментъ, данѣкоплатцитѣ съ доходъ надъ 60 хиляди лева фактически може би сж много повече, отколкото това е регистрирано отъ фиска, но тѣ сж изобщо малко. Много малко лица въ селото, много малко лица въ занаятчийската срѣда, много малко лица съ дребно буржоазно съществуване ще бждатъ засегнати отъ допълнителния прогресивно-подоходенъ данѣкъ.

Азъ подчертавамъ пакъ: тази линия не е теглена тукъ като една сакраментална линия, нито казвамъ, че така ще остане. Въ финансовата комисия всѣки ще дойде съ своитѣ данни, за да можемъ да направимъ изчисления за селскитѣ стопанства срѣдно какво даватъ и като издиримъ срѣдния облагаемъ чистъ приходъ въ селото и въ града, тогава ще кажемъ своята окончателна дума по този въпросъ.

Г. г. народни представители! Г. Цанковъ въ своята трѣбва да признае, извънредно спокойна и въ редица отношения по същество направена критика, каза: „Защо ние вмѣсто да усвоите екзистенци-минимума до 12 хиляди лева, не усвоите екзистенци-минимума до 20 хиляди лева“? Г. г. народни представители! Азъ нѣмамъ нищо противъ това да се повдигне цифрата на екзистенци-минимума отъ 12 хиляди лева по-нагоре, но то е преди всичко въпросъ на смѣтка. Колкото съ по-малко данѣкоплатци се занимава хазната — въпреки принципа за универсалността на данѣка, че всѣки български данѣкоплатецъ трѣбва да плаща данѣкъ, не държа на него, той не е освещенъ и неприкосновенъ — колкото по-малко съществувания бждатъ подложени — да се изразя съ крайнитѣ изрази — на фискалната инквизиция, толкова и по-добре. Обаче, трѣбва да се има предъ видъ, че доходитѣ за хазната отъ данѣкоплатцитѣ, които иматъ доходъ отъ 20 хиляди лева сж голѣми за хазната. Днесъ 200 милиона лева не така лесно може да намѣри хазната като еквивалентъ на това освобождаване. 120 милиона лева се получаватъ само отъ най-дребнитѣ данѣкоплатци, отъ тѣзи данѣкоплатци, които плащатъ по 60, по 80 л. годишенъ минималенъ данѣкъ. Толкова е дребна нашата стопанска деятелностъ, толкова сж парцелирани доходитѣ въ нашата държава; и следователно, много трудно е да кажемъ отъ сега, че ще въведемъ единъ екзистенци-минимумъ отъ 20 хиляди лева. И после, посочете отъ къде ще вземемъ тѣзи 200 милиона лева? 120 милиона лева азъ ви казахъ отъ къде ще вземемъ, обаче 200 милиона лева — тѣ сж $\frac{1}{3}$ отъ това, което ще очакваме въ бждашо отъ подоходния данѣкъ. Следователно, не така лесно можемъ да се простимъ съ една такава цифра толкова повече, че самъ г. Цанковъ каза: „Азъ не съмъ отъ тѣзи, макаръ че съмъ социалдемократъ, който ще искамъ да засегнемъ голѣмитѣ доходи съ голѣмъ прогресивенъ процентъ като зная, че трѣбва да се даде възможностъ на стопанската инициатива и че не трѣбва да се убива даже капиталътъ“. Вѣрно е това.

Но ако ние твърдимъ, че сегашнитѣ проценти, съ които се облагатъ по-голѣмитѣ доходи, по-голѣмитѣ капитали, сж голѣми — което безспорно е право — и ако тѣзи проценти трѣбва да ги намалимъ, ако ние отгоре ще намаливаме и отдолу ще освобождаваме, пита се тогава: какъвъ смисълъ има този комплексъ отъ законопроекта? Защо трѣбва да се създава една граматна финансова администрация? Защо най-после не се съгласимъ коефициентътъ

за събирането на акцизът, на косвените данъци, вмъсто 15 да бъде 16, и да се свърши цялата тази трагична история за пръвото облагане? Г. г. народни представители! Азъ считамъ, че екзистенщъ-минимумътъ 12,000 л., който сме усвоили, не е малък; той е много повече отъ онова, което до днесъ съществуваше и, следователно, азъ настоявамъ и смѣтамъ, че тая цифра ще бъде приета въ финансовата комисия.

Най-после, г. г. народни представители, ще засегна другъ единъ голѣмъ шекотливъ въпросъ. Тукъ се говори често пѣти за голѣми банкери, за голѣми индустриалци, за голѣми капитали, за голѣми доходи; тукъ се произнасятъ страшни анатемии срещу всички тѣзи по-едри финансови съществуващи, ако мога по такъвъ начинъ да се изрази. Отъ известна гледна точка азъ трѣбва да призная, че декларациитѣ на нѣкои фирми и мене не ме задоволяватъ. Често пѣти тукъ въ прѣка или косвена форма азъ съмъ бивалъ атакуванъ за оная забележка, която вложихъ въ единъ отъ бюджетитѣ — изхождайки отъ гледището че търговскитѣ книжа не сѣ сакраментални, свещени догми, че ние трѣбва да дадемъ възможностъ на финансовата администрация да изкара и друга категория доводи предъ административния съдъ. „Държавниятъ вестникъ“ — вие го четете — публикува баланси особено на чужди фирми, които не отговарятъ на действителността. Но, г. г. народни представители, отъ това не следва, че ние можемъ да генерализираме, да признаемъ и твърдимъ, че всички тия фирми или по-голѣмата частъ отъ тѣхъ сѣ просто ограбвани на средствата на държавната хазна и да използваме това като единъ голѣмъ политически аргументъ. Известни твърдения, които се изнесоха тукъ, че само една единствена търговия била ограбана българската държава съ 200, 500, 700, 800 милиона лева, — безъ да оспорвамъ издѣно тѣхната хиперболичностъ — смѣтамъ, че не могатъ да се взематъ за чиста монета. По този въпросъ нека бъдемъ на ясно. Не е желателно да си служимъ съ тези, които лесно могатъ да се лансиратъ и хвърлятъ, но които мъчно могатъ да се обосноваватъ. Хазната прави всичко, за да залови недобросъвестния деклараторъ, за да му посочи неговия дългъ предъ съкровището, за да му каже, че въ този моментъ, когато видимъ, ако не душата, въ всѣки случай взимаме единъ голѣмъ пай отъ добива на обикновения еснафинъ и търговецъ, ние искаме и той да плати това, което е на Царя, това което е на хазната. И затуй именно сѣ пратени финансови инспектори да шудиратъ въ съетоводството на Народната банка. Предполагамъ, че въ бъдаше негово величество финансовиятъ агентъ, отъ който не съмъ доволенъ, нѣма да бъде централната фигура при определяне дохода на данѣкоплатеца и ще станатъ голѣми измѣнения въ процедурата. Но, г-да, азъ обръщамъ вниманието на г. Караджовъ, макаръ че той нѣма да измѣни своето мнение, да не излиза въ момента съ едни твърдения, които създаватъ само настроение. Това, което може да се залови, ще се залови и ще се обложи. Това обаче, което не е фактъ, не трѣбва да се лансира. Въ всичкитѣ срѣди има неискреностъ въ декларирането. Не може да се каже така общо, изгълбо, генерално, че голѣмитѣ финансови фирми, голѣмитѣ банкери, голѣмитѣ индустриалци, голѣмитѣ експортъори, голѣмитѣ търговци, тѣ сѣ единственитѣ, които сѣ неискрени въ своитѣ декларации, че тѣхъ трѣбва да заловимъ, та като ги заловимъ, да можемъ да облекчимъ дребнитѣ съществуващи. Линията, по която трѣбва да се движатъ хазната, е линия срѣдна, компромисна. Ние не можемъ да освободимъ отъ данѣкъ доходи отъ 25—30 хиляди лева, както се иска, като живѣемъ съ голѣмата илюзия, че като загубимъ отъ тия доходи 200 милиона лева, съ едно по-шателно преглеждане баланситѣ на голѣмитѣ фирми, ще можемъ да приберемъ тия 200 милиона лева. Но, г. г. народни представители, въ тая посока вървимъ; доколко, доколкото хазната трѣбва да засегне дохода, който ние смѣтаме, че не трѣбва да бъде принадлежностъ на частната, макаръ и едра, капиталистическа фирма, а трѣбва да бъде и доходъ на хазната, ние го правимъ. И понеже се направиха сериозни критики, че едва ли не пасуваме предъ могъществото на голѣмия финансовъ капиталъ, че ние гледаме да засѣгнемъ само малкитѣ, немощнитѣ братя, че едва ли не душата сме имъ извадили, азъ искамъ само два факта да ви кажа, за да видите, че се движимъ смѣло и желяемъ съ тактъ и консеквентностъ да прокараме това, което смѣтаме, че е основа на една здрава финансова политика. Ние вземахме въ нашитѣ рѣце търговията съ чуждо камбио. И този доходъ отъ тая търговия, който служеше като сред-

ство за обогатяване на отдѣлни фирми, е принадлежностъ на българската държава, на Народната банка. Имаше страшни критики, имаше зловещи прокобявания, имаше инсинуации, меморандуми недостойни, имаше желание да бъдемъ не само уязвени и атакувани, но да бъдемъ принудени да премахнемъ тая реформа, която, благодарение на такта, съ който се приложи, даде добри резултати. Ние не я премахнахме и днесъ получаваме отъ всички страни поддрѣпа и защита. Значи не сме стояли пасивни предъ действителността. Тогава, когато съближнитѣ интереси на нацията сѣ налагали, тогава когато се е увреждало българското стопанство, ние сме правили реформи, независимо отъ това ще бъдемъ ли симпатични или антипатични на известни срѣди. Но, г. г. народни представители, миналата година съ измѣнението на закона за данѣка върху общия доходъ, ние направихме и друго нѣщо. Единъ господинъ изтъкна тукъ, че цяли партиди тютюножъ, най-голѣмото богатство на България, сѣ се изнесли безъ да се плати данѣтъ на съкровището и че това е станало въ форма комисионерска, или друга нѣкоя, по неулловима за хазната. Г-да! Вие знаете, че ние наложихме на тия комисионерски фирми да платятъ своя данѣкъ чрезъ измѣненето, което прокарахме миналата година въ закона за данѣка върху общия доходъ, а именно, че не баланситѣ, не теоретическитѣ и проблематични цифри на комисионерскитѣ фирми ще служатъ за основа на облагането, но обективнитѣ данни — количеството на купения и продаденъ тютюножъ. Значи въшнитѣ признаци, елементитѣ, които стоятъ въ основата на облагането съ данѣкъ занятиче, тѣ ще бъдаатъ меродавенъ критерий при облагането и на комисионерскитѣ фирми. Следователно, това, което се изтъкваше тукъ, че нищо не сме вземали отъ голѣмитѣ компании, не е вѣрно. Ние не сме били сантиментални къмъ тѣхъ. Когато сме убедени, че трѣбва да се извърши нѣщо, защото хазната го налага, съкровището го изисква и нацията го повелява, ние сме го извършвали.

Г. г. народни представители! Азъ смѣтамъ, че съ закона за данѣка върху занятията, съ закона за данѣка върху общия доходъ и съ закона, който ще бъде внесенъ въ Камарата, за данѣка върху дружествата, безъ да го нимъ капитала, безъ да искаме да го смущаваме, безъ да искаме каквато и да било тревога да създаваме въ стопанската функция на едритѣ капиталистически предприятия, напротивъ, съ една, така да се каже, сигурна покровителствена ръка надъ него, ние искаме да вземемъ това, което трѣбва да бъде принадлежностъ на хазната, безъ да парадириме съ промки, застрашителни фрази, и безъ да искаме да си служимъ съ ефектни платформи.

Азъ бихъ казалъ нѣщо и за процедурата, и за екзистенщъ-минимума, и за прехвърлянето на известни данѣци отъ държавата върху общинитѣ, но много стана — това въброяти ще направя тогава, когато разглеждаме бюджетно-проекта.

Не мога, г. г. народни представители, да се не спра само съ две думи на една друга мисль, която г. Домузчиевъ изтъкна тукъ, която не бѣше въ прѣко отношение съ третираниитѣ законопроекти, но не зная какъ той дойде на нея мисль, и която не трѣбва да остане безъ отговоръ. Той казваше, че рентата се облага сравнително високо, че наемитѣ отъ покрититѣ стѣжания се облагатъ високо. Най-после, ако сѣ обложени толкова високо, въ финансовата комисия ще намалимъ — то е въпросъ на калемъ, на изчисление. Но той каза още, че това показвало какво днешното правителство и специално финансовиятъ министъръ не щадели собствеността въ България, не мислели за интереситѣ на това, което е фундамента на държавата; че тѣ искали да разрушатъ това, което се смѣта за най-здравъ неинъ устой и т. н. — заключения крайно субективни.

Г. г. народни представители! Азъ ще му отговоря само съ две думи, съ два факта. Земята, която е най-главното богатство на нашата държава и която е нанстина основата на нашата икономия, е обложена толкова слабо, къмъ нея хазната и правителството сѣ се отнесли съ такава внимание, да не кажа съ такава благоволение, че днесъ ние сме атакувани отъ други обществени срѣди, че внасяме не само фаворизация, но едва ли не и деморализация, като приучваме собственика на земята въ село, да не трѣбва да плаща данѣкъ, или че трѣбва да плаща крайно малъкъ данѣкъ. Това не е ли насърчение на най-голѣмата собственостъ въ нашата държава? Съ колко сѣ обложени сградитѣ въ България — другиятъ важенъ елементъ на собствеността, който също определя стопан-

ската фигура на България? Съ единъ нищоженъ данъкът отъ 252 милиона лева, когато преди войната 4½ милиона лева златни сѫ плащани при сгради много по-малки, много по-малочислени. И ако ние следваме златния паритетъ и търсимъ стария коэффициентъ, въпреки жилищната криза, ние трѣбваше да стигнемъ до 125 милиона лева. Но това ние не го правимъ, макаръ че можехме да го направимъ. Това показва, че правителството щади собствеността.

Най-после за какво се харчатъ всички тия милиони, които ежегодно вие гласувате и ние ги разходваме за усмиряване на метежитѣ и бунтоветѣ, които ставатъ у насъ? Харчатъ се преди всичко за защита дребната буржоазна собственостъ. Азъ смѣтамъ, следователно, че и отъ която гледна точка да се разгледаатъ законопроектитѣ и дейността на кабинета, не може да се атакуватъ така злѣчно, да не кажа и така повърхностно.

Най-после, г. г. народни представители, една дума за едно недоразумение на г. Асѣн Цанкова. Той каза: „Правителството стои едва ли не бездейно, при пълненъ квинтизмъ; ние гледаме, че Народната банка не увеличава оборотнитѣ средства на индустриалцитѣ; ние гледаме, че Кооперативната банка не дава нужнитѣ средства на занаятчиитѣ; ние гледаме, че Земледѣлската банка не може да даде достатъчно кредити на кооперациитѣ и на земледѣлцитѣ“. Г. г. народни представители! Така ли е? Този, който проследи дейността ни въ тая областъ отъ година и половина насамъ, ще знае че въпреки този роф отъ нови платѣжи — за бѣжанци, за инвалиди, за репарации и окупации и какво ли не още — отдѣлхъ се малки, недостатъчни, много скромни суми и за индустриалцитѣ, и за занаятчиитѣ, и за земледѣлцитѣ. Какво да правимъ, когато хазната е изляла още отъ миналото почти всички оборотни средства на Народната банка и последната емисия на банкноти е на изчерпване? И затова всичкитѣ усилия, и наши и ваши — ние го знаемъ това, друго средство нѣма — сѫ насочени следъ стабилизирането на българската пара и следъ уравнивяването на българския бюджетъ да се получи външенъ кредитъ. И азъ вѣрвамъ, че ще се получи такъвъ въ една или друга форма. Тогава и оборотни средства ще бѣдатъ въ по-широкъ мащабъ раздавани, и по-голяма бодростъ ще има нашата стопанска инициатива, и по-пълненъ капацитетъ ще достигнатъ нашитѣ фабрики, и тогава може би ще бждемъ щастливи да видимъ и данъчното бреме на българския данъкоплатецъ да става все по-малко и по-малко. (Ржонгѣлѣканния отъ сговориститѣ)

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Ще гласуваме. Които отъ васъ приематъ законопроекта за данъка върху занаятията по начало и да се изпрати въ комисията, моля, да вдигнатъ ржка. Болшинство, Събранието приема.

Които отъ васъ приематъ законопроекта за данъка върху общия доходъ по начало и да се изпрати въ комисията, моля, да вдигнатъ ржка. Болшинство, Събранието приема.

Пристъпваме къмъ следующата точка отъ дневния редъ: разглеждане предложението за одобрение IX-то и IV-то постановления на Министерския съветъ, взети на 14 септемврий 1923 г., протоколъ № 98, и на 21 септемврий 1923 г., протоколъ № 101.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретарь д-ръ Ц. Дяковъ (д. ст.): (Чете)

„ПРЕДЛОЖЕНИЕ

за одобрение IX-то и IV-то постановления на Министерския съветъ, взети на 14 септемврий 1923 г., протоколъ № 98 и на 21 септемврий 1923 г., протоколъ № 101.

Г. г. народни представители! За да облекчи оземленитѣ по закона за трудовата поземелна собственостъ безземелни и малоземелни лица, внесли стойността на даденитѣ имъ земи, но не получили още актове за собственостъ, както и бѣжанцитѣ, признати отъ Дирекцията за трудовата поземелна собственостъ за немошни стопани, Министерскиятъ съветъ, при одобрение наредбата за използване фондовитѣ земи презъ стопанската 1923/1924 г., взето постановление IX-то, взето въ заседанието му отъ 14 септемврий 1923 г., протоколъ № 98, одобри шото лицата, които сѫ оземлени и внесли стойността на земята въ Българската земледѣлска банка да използватъ даденитѣ имъ земи безъ да плащатъ наемъ; като лицата, които общинската комисия е заличила отъ списъцитѣ по-

ради това, че неправилно сѫ оземлени, да не се ползватъ отъ това право и внесената сума да имъ се повърне, а съ постановление IV-то взето въ заседанието му отъ 21 септемврий 1923 г., протоколъ № 101, Министерскиятъ съветъ одобри, шото бѣжанцитѣ, признати отъ Дирекцията на трудовата поземелна собственостъ за немошни стопани да не плащатъ наемъ за даденитѣ имъ земи отъ фонда г. н. с. презъ стопанската 1923/1924 г.

Като внасямъ, г. г. народни представители, предложениѣ две постановления на Министерския съветъ въ настоящата сесия на XXI-то Народно събрание, моля, да бждатъ разгледани и озаконени.

Гр. София, 23 януарий 1925 г.

Министъръ на земледѣлието и държавнитѣ имоти:

Я. С. Молловъ

„ПРОЕКТОРЕШЕНИЕ

Одобрява се IX-то постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 14 септемврий 1923 г. — протоколъ № 98, което гласи:

„Лицата, които сѫ оземлени и внесли стойността на земята въ Българската земледѣлска банка, използватъ даденитѣ имъ земи безъ да плащатъ наемъ. Лицата, които общинската комисия е заличила отъ списъцитѣ поради това че неправилно сѫ оземлени, не се ползватъ отъ това право и внесената сума имъ се повърща“.

Одобрява се IV-то постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 21 септемврий 1923 г. — протоколъ № 101, което гласи:

„Бѣжанцитѣ, признати отъ Дирекцията за трудовата поземелна собственостъ за немошни стопани, да не плащатъ наеми за даденитѣ имъ земи отъ фонда за трудовата поземелна собственостъ презъ стопанската 1923/1924 г.“

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Ще гласуваме. Които приематъ предложението за одобрение IX-то и IV-то постановления на Министерския съветъ, взети на 14 септемврий 1923 г., протоколъ № 98, и на 21 септемврий 1923 г., протоколъ № 101, моля, да вдигнатъ ржка. Болшинство, Събранието приема.

Пристъпваме къмъ следующата точка отъ дневния редъ, а именно одобрение предложението за ратафикация на конвенциитѣ отъ 1904, 1910 и 1921 г. за преследването и унищожаването търговията съ жени и деца.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретарь д-ръ Ц. Дяковъ (д. ст.): (Чете)

„ПРЕДЛОЖЕНИЕ

„Г. г. народни представители! Търговията съ жени известна подъ названието „Traite des Blanchés“ или „White Slave Traffic“, е една отъ най-позорнитѣ търговии въ наше време. Тя рано е обрнала вниманието на филантропи и моралисти, които сѫ издигали срещу нея гласъ на осуждане. И действително, тя съставлява позоръ за съвременното общество. Поради международния характеръ на тази срамна търговия, която въ повечето случаи почва въ една страна, продължава въ друга и се довършва въ трета — отдалечена страна, то признато е било, че за успешното ѣ преследване, нужно е сътрудничеството и съдействието на много държави, съ други думи борбата срещу нея трѣбва да се води съединени сили. За тази целъ още презъ 1904 г., по инициатива на правителството на Френската република, е била изработена конвенция относно мѣрцитѣ, които трѣбва да се взематъ за прекратяването на тая търговия. Тая конвенция е била приета и подписана отъ Франция, Велико-Британия, Германия, Русия, Белгия, Дания, Испания, Холандия, Португалия, Швейцария и Норвегия. Въ последствие, а именно презъ 1910 г. въ Парижъ е била свикана втора конференция по преследване търговията съ жени, която е изработила нова международна конвенция, носяща дата 4 май 1910 г. Най-сетне, следъ свършекъ на Общевроейската война, а именно въ началото на месецъ юлий 1921 г., по инициативата на Обществото на народитѣ е била свикана въ Женева конференция, която е изработила трета международна конвенция за унищожение търговията съ жени, носяща дата 30 септемврий 1921 година. Тая конвенция така също е била приета и подписана отъ голѣма частъ отъ европейскитѣ държави. Българското правителство е било поканено да се присъедини къмъ

нея. И понеже нѣма никакви оправдателни причини да откажемъ своето сътрудничество по едно дѣло, което въ висша степен интересува правото на морала, то Министерскиятъ съветъ съ постановлението си отъ 19 юний 1923 г. е решилъ да се присъедини България къмъ въпросната конвенция отъ 1921 г.

Прочее, като прилагамъ при настоящето си предложение конвенцията отъ 18 май 1904 г., тази отъ 4 май 1910 г. и конвенцията отъ 30 септември 1921 г., моля ви, г. г. народни представители, да одобрите присъединяването на царство България къмъ въпроснитѣ конвенции.

Гр. София, 24 януарий 1925 г.

Министъръ на правосѣдието: **Цв. М. Бобошевски**."

(За текста на горепомнатитѣ конвенции вж. приложение № № 2, 3 и 4, Т. III)

Председателствуващъ дръ Б. Вазовъ: Ще гласуваме. Които отъ васъ приематъ предложението за ратификация на международнитѣ конвенции отъ 1904, 1910 и 1921 г. за преследването търговията съ жени и деца, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранieto приема.

Пристъпваме къмъ следующата точка отъ дневния редъ — първо четене законопроекта за администрацията и полицията.

Понеже законопроектътъ е доста обширенъ, моля да се съгласите да се прочетатъ само мотивитѣ, заглавието и първиятъ членъ. Които приематъ това предложение, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранieto приема.

Моля г. секретаря да ги прочете.

Секретарь д-ръ Ц. Дяковъ (д. сг): (Прочита мотивитѣ, заглавието и чл. 1 отъ законопроекта — вж. приложение № 37, Т. I)

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата на родниятъ представитель г. Сребрениъ п. Петровъ.

С. п. Петровъ (д. сг): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Преди всичко дълженъ съмъ да прося извинение, защото азъ, като новъ депутатъ, за пръвъ пътъ избранъ за народенъ представитель, се решавамъ да говоря по единъ много сериозенъ и много деликатенъ въпросъ, по единъ въпросъ, който има голѣмо значение за реда и напредѣка на България. Обаче решихъ се да взема думата по законопроекта, защото имахъ честта да бъда две-три години окръженъ управителъ въ разни времена и при разни условия.

Отъ това малко предговорче вие има да разберете, че азъ нѣма да се обявя противъ законопроекта по принципъ, нѣма да се обявя противъ този законопроектъ, който има голѣмо значение за днешното време, и заради туй, че нововъведенията въ него даватъ по-голѣми права, по-широки прерогативи на полицията.

Ще ми позволите да разгледамъ законопроекта отъ гледна точка на действителнитѣ задачи и цели, които той поставя на полицията, отъ гледна точка на ценза, не отъ формаленъ характеръ, на полицията, отъ начина на избора на хората, които съ заемали и трѣбва да заематъ функциитѣ на полицията. Ще ви моля да имате добрината да изслушате и нѣколко факти, които азъ съмъ наблюдавалъ въ разнитѣ времена, презъ които азъ служихъ като окръженъ управителъ, единъ видъ шефъ, ръководителъ на полицията и на частъ отъ администрацията въ цѣль единъ окръгъ. Не се противопоставямъ на изяснението на задачитѣ на полицията въ законопроекта, но въ България, ще ми позволите, се работи много теоретично, много подражателно, много pro forma. И въ това поле отъ освобождението до днесъ много малко е направено въ смѣтност, въ действителностъ.

Цельта на полицията е да бди, когато народътъ спи; цельта на полицията е да пази честта на всички и тогава, когато самитѣ персони не знаятъ да си запазятъ; цельта на полицията е да запази интереситѣ и на тия, които не знаятъ сами да си пааятъ интереситѣ; цельта на полицията е да въдворява редъ и тогава, когато членовеѣ на обществото си го развалятъ; цельта на полицията е да подпомага всички ведомства, всички клонове на управлението на царството, където и да сѣ тѣ, защото полицията е грѣбнакътъ и рѣката на управлението. Никое друго ведомство, никое друго министерство съ своитѣ разклонения въ царството, никой не може да извърши своята работа докрай, когато срещне спянки, ако нѣма полиция. Ето защо, азъ поддържамъ изяснението, което се дава въ зако-

нопроекта за целитѣ и задачитѣ на полицията. Но така ли е било и напълно така ли е, съзнава ли се тая цель, съзнава ли се и сега напълно, схващатъ ли се задачитѣ, толкова много широки, нагаждатъ ли се съответнитѣ сили за преследване и постигане на тѣзи задачи, става ли изборътъ по единъ мащабъ, по една мѣрка всеотдайна, не само формална, не само по свидетелства, не само по джентлементско представление, не само по форми и по изгледъ? Какво се прави, за да се подбератъ за изпълнението на тази важна служба съответнитѣ сили? Азъ отговарямъ: да, пожелания е имало въ много случаи, но само пожелания. Азъ ще кажа даже, че нѣкои управления сѣ имали за система да нареждатъ службитѣ противоположно на целитѣ, които се вписватъ, които се поставятъ на дадено ведомство — думата ми е за дружбашкия режимъ. Никой да не ми се сърди. Служихъ и въ него четири месеца като шефъ на полиция въ единъ окръгъ. Дружбашитѣ въведоха въ система, да се тѣпче цельта, да се раздрусватъ задачитѣ на полицията, да се похвалява тая важна функция въ една държава.

Но и другитѣ режими, които, макаръ да нѣматъ умисель, да нѣматъ зло намѣрение, по други едни странични влияния, било роднински, било приятелски, било партизански или по необмисляне всеотдаино задачата на полицията и администрацията, не навѣкжде и не системно, но на много и на важни мѣста сѣ настанявали хора, които сѣ противни на тая функция.

Ако цельта на полицията е да пази честта на хората, нечестниятъ какво търси въ полицията? Ако цельта на полицията е да въведе реда, развалитъ отъ ияницата какво търси ияницата въ полицията; тамъ ли му е мѣстото? Ако полицията трѣбва да бди и поно време надъ спянитѣ, какво търси въ полицията спяниятъ и дене? Ако полицията трѣбва да пази държавата или границитѣ на държавата отъ контрабанда, заедно съ пограничната джандармерия и войска, а вмѣсто това върши контрабанда, може ли да бжде тя полиция? Може ли да бжде тя полиция, когато е ортакъ съ контрабандиститѣ, когато ще се подкупва отъ неприятеля до границата?

Ето отъ каква гледна точка азъ разглеждамъ този въпросъ и ето защо азъ се извинихъ отначало, че азъ не мога по калѣпъ да говоря, тѣй както се ще на Станко или Петко, или както се ще на оная или тая група. Азъ съмъ се тровилъ отъ таква отвратителни хора въ полицията, като шефъ на администрацията и полицията. Защо е ставало това, отъ нѣкои доведено даже до система? Защо това се е вършило отъ нѣкои поради недомислие? Защо това може да става по известни причини и днесъ, макаръ и въ най-малка степенъ, отколкото е било нѣкога? Защо? Защото като цензъ за лица, които трѣбва да заематъ функциитѣ на полицията и администрацията, е най-вече подчеркнатъ формалниятъ цензъ, образованието. Противъ образованието абсолютно нищо не мога да кажа; не може образованието да бжде единъ лошъ цензъ. Но въпреки това и образованието се игнорира, когато е въпросъ да се предпочетатъ други условия при назначението на чиновнитѣ по полицията и администрацията. Ние държимъ най-много на образованието, обаче не само образованието е, което трѣбва да притежава единъ кандидатъ, единъ държавенъ чиновникъ, особено единъ полицай. Той трѣбва да нѣма онѣзи пороци, които по-рано изброихъ и които ги намираме въ хора, които заематъ таква служба. Той трѣбва да бжде честенъ, характеренъ, буденъ, родолюбивъ, смѣлъ, здравъ, сериозенъ и т. н. Но, най-главното, не трѣбва да бжде като онѣзи, които азъ съмъ срѣщалъ и за които ще ви дамъ примѣри.

За да бжда кратъкъ и за да ви освободя отъ натежностъ да слушате само думи и фрази, ще ви изброя факти. Ще ви кажа единъ типиченъ фактъ отъ военното време, когато бѣхъ окръженъ управителъ въ Битоля, прѣмѣстенъ после въ Прилепъ, а въ последствие въ Кичево. Първата моя длъжностъ бѣше да се справя съ органитѣ, съ които ще служа. А най-пърмитѣ, най-нужнитѣ и необходимитѣ органи на единъ окръженъ управителъ, особено въ военно време, това сѣ полицейскитѣ органи, полицията. Нека ми бжде позволено най-напредъ да се спра и да ви кажа какви бѣха началнитѣ на тази полиция. Азъ се справихъ съ гѣхъ още трѣгвайки отъ София и намѣрихъ това, за което се бѣхъ справилъ. Градоначалникътъ на Битоля — на границата, при фронта — юристъ, съ висше образование, но наннзаль на челото, на лицето и въ живота си всички пороци, които могатъ да се намѣрятъ въ свѣта — всички, безъ изключение, пороци такива,

които сж накарали рождениѣтѣ му родители да го отхвърлятъ, да се откажатъ отъ него. Но нищо не му пречило на рождениѣта баща — генералъ и командуващъ войскиѣтѣ, у когото е виешатъ властъ — който е отхвърлилъ сина си отъ къщи, да го търпи като градоначалника. Като че ли бащата и майката, като не могатъ да търпятъ пороцитѣ, чудовищнитѣ пороци на сина си, трѣбва цѣлото население да ги търпи! Разграбени скъпи предмети — въ къщата на градоначалника; разграбени скъпи цитиета, деликатеси — въ къщата, въ стола на градоначалника; донесени контрабанда стоки съ кервани отъ близкитѣ градове — въ къщата на градоначалника, съ знанието на началника; събирание съблазнителни жени и пр. подиръ обѣдъ и подиръ вечеря — въ къщата на градоначалника. Запретени блажни вестията въ срѣда и въ петъкъ — разграбени отъ гостиницитѣ и занесени въ къщата на градоначалника и въ участъцитѣ на приставитѣ. За отмищение на тѣзи, които не одобряватъ и които критикуватъ всичко това — бомбички се изстрелватъ около къщата, за да ги изтезаватъ после, че се е гърмѣло, и пр. дѣла, които позорятъ не само българската властъ и полиция, но които позорятъ всѣкаква човѣшка властъ. Азъ, дългогодишенъ учителъ, който нѣмамъ абсолютно никакво понятие за това, че единъ чиновникъ, какъвто и да е — предполага се, че е даалъ клетва да служи на държавата — може да бѣде такава отвратително нѣщо, нѣщо противно на онова, което трѣбва да бѣде — вдигамъ гласъ срещу това. Отговори ми се: „Генералъ баща, превзелъ земи, прославилъ орѣжнето и пр. — какъ да се оскърби?“ Какъ така? Какъ той чувствува своето оскърбление, какъ той се с почувствувалъ оскърбенъ, за да изхвърли своя синъ изъ къщи, и какъ неговото чувство става толкова дебело, че за обществото и за стечеството да търпи подъ своята властъ — отъ него зависеше това — едно такава положение! Възмущението ми бѣше толкова голѣмо, че трѣбваше въ нѣколко седмици да се реши въпросътъ за махването му. Но не е само това. Докогато той е управлявалъ градоначалството, година и половина време, колко неговии помощници, пристави, старшини стражари е имало, които сж вършели сжщитѣ тѣзи работи! Той е билъ градоначалникъ и тѣ е трѣбовало не премѣнно да му услужватъ, а приставитѣ е трѣбовало да се компенсиратъ, за да вършатъ въ по-малкъ видъ, въ по-малка форма всичко това, което върши градоначалникътъ, а стражаритѣ, разгасени, нѣма кой да ги ограничава, защото приставитѣ и старшинитѣ вършатъ сжщото, защото управителътъ мълчи, защото градоначалникътъ е генералски синъ.

Другъ примѣръ, примѣръ отъ дружбашко време. Като ви казватъ и този типиченъ примѣръ, по-нататъкъ, г. г. народни представители, вие сами помислете какви други примѣри, по-малки и по-малки могатъ да се намѣрятъ. Приемамъ да отида управителъ въ Петричъ да управлявамъ Петричкия окръгъ съ известни условия. За да се избави Петричкия окръгъ, отъ тѣзи, които сж предизвикали възмущението на населението, отпора на населението, решението на населението да се спасява само отъ разни престъжни типове, трѣбваше да отиде Сребрентъ п. Петровъ за управителъ. Добре. Отивашъ въ кабинета на министра — признаватъ се условията; слизащъ при секретаря — срѣщашъ онитъ да се развалятъ условията. Премълчава се развалянето на условията. Заминавамъ, отиватъ препоръчанитѣ отъ мене за околийски началници при секретаря, той имъ се озкъва още отдалечъ: „Вие не сте началници на нашето управление, вие сте началници на едно искане, което скоро ще се сгромоляса, вие искате да бѣдете началници въ противовѣсъ на нашитѣ дѣла; ако вие не направите едикой си изборъ да се спечели за насъ, вие трѣбва да си съберете парцалитѣ и да си отидете“. Когато отивамъ въ кабинета на главния секретаръ да искамъ обяснения, не само че се прояви гѣтмнятъ теугебознокъ да не се даватъ обяснения, но намирамъ главния секретаръ да говори съ Търново, да говори съ Плевенъ, да говори съ Горна-Орѣховина — какво мислите говорѣше? Отъ тамъ го питатъ: „X, Y, Z и пр. сж хванати, какво да ги правимъ?“ — „Що имъ се хвана?“ — пита секретарятъ. — „Много работи“. — „Какви?“ — „Какво сж могли да заграбятъ; какво да ги правимъ?“ — „По възможностъ да ги скриете; кои, какви хора сж тѣ?“ — „Наша“. — „Да ги скриете, по възможностъ ношно време предметитѣ да се махнатъ и актоветѣ да бѣждатъ по възможностъ по-леки“. Секретарятъ ме изпраща и мисли, че азъ не разбирамъ нищо отъ това.

Министъръ Я. Стоенчевъ: Кой бѣше главенъ секретаръ тогава?

С. п. Петровъ (д. ст.): Вишовградски. — Отивамъ въ Петричъ и преди да дойдатъ ония, които азъ препоръчвамъ за околийски началници, какво намирамъ тамъ? Намирамъ единъ затворъ съ една бесилка отъ срѣднитѣ вѣкове — халки, гимиджийски вѣжета. Тамъ сж бесили съ главата на доду всички — какви мислите, контрабандисти? Не, защото контрабандиститѣ сж били заедно съ властѣта. Какви мислите, нѣкои развратници или пияници, за да се вразумятъ? Не, развратътъ и пиянството сж били въ управлението. Какви мислите? Нѣкои разбойници, които отиватъ по планинитѣ да терзаятъ населението, да не го оставятъ да си върши спокойно работата? Не, защото тѣзи, които искатъ да си вършатъ мирно работата, но не сж дали декларация на правителството, се гонятъ отъ властѣта — нѣма кой другъ да ги гони. Намирамъ тамъ единъ човѣкъ съ счупени ребра и питама: защо му сж счупени ребрата и защо не се опаква? Когато дошълъ министъръ-председателътъ, този човѣкъ се осмѣлилъ да каже, че полицията пиянствува, че полицията граби, че полицията бие, изтезава, и щомъ заминалъ министъръ-председателътъ, казалъ ли е или не, не знаа, взематъ го и му счупватъ ребрата. За туй, разбира се, има медицинско свидетелство.

П. Деневъ (р): Медицинско свидетелство има, ама ребра нѣма!

С. п. Петровъ (д. ст.): Г-да! Въ военно време всички могатъ да извнѣнятъ единъ органъ на полицията или какъвто и да е другъ правителственъ служителъ за нѣкои негови простѣжни съ лошитѣ условия, съ тежкитѣ условия, съ туй, че всички добри синове на отечеството сж на фронта и не може да става изборъ, за да се промѣни положението но такива типични престѣпления, като тѣзи, за които ви говоря, не могатъ да се извнѣнятъ съ нищо; тѣ се дължатъ на едно криво разбиране и крайно партизанство. И дума не може да става, че престѣпленията, вършени презъ земледѣлско време, сж случайни и могатъ да се извнѣнятъ съ условията на живота, защото тѣ бѣха система. Който управителъ не служи за каузата на партията, той е лошъ; който околийски началникъ не прави избори за партията, който управлява, какъвто ще нека да бѣде, е лошъ; всичкитѣ му добри качества не се ценятъ, макаръ и да се изискватъ по закона; който приставъ или стражаръ не говори и не действа за партията, която управлява, трѣбва да се замѣнятъ съ други, които работятъ за партията. Ама били кокошкарни, ама били пияници, ама били развратници, ама били разбойници, ама били побойници — нищо, „да е жива партията“. Нѣма да изброявамъ повече примѣри за престѣпления, вършени презъ дружбашко време.

Но и сега, следъ 9 юний, следъ като се направиха много опити да се възстанови конституцията, да стане тя реална, следъ всички грижи, следъ всички трудове и следъ всичкитѣ жертви, сжжни жертви, които даде полицията, администрацията и върното чиновничество за защита на строя, за запазване на реда, спокойствието и интереситѣ на държавата и на населението, отъ което може да се вадатъ заключения, че злото не е нито умислено, нито системно, пакъ има тукъ-таме подобни прояви, като останки, като изредница, като единъ видъ продължение на онова, което е ставало въ България въ това поле, въ това отношение. Вие знаете, че преди нѣколко дни, когато се извършиха въ столицата нѣколко убийства, полицията се намѣри на самото мѣсто, но не можа да залови убийцитѣ, може да се каже, отъ малодушие, може да се каже отъ сплашеностъ или по каквито и да е причини. Полицията, който е поставенъ да пази живота на хората, като вижда, че се посѣга на живота на нѣкого трѣбва да направи всичко, което зависи отъ него, на макаръ да даде и своя животъ. Не може единъ полицай, който трѣбва да пази живота на хората, особено въ днешнитѣ времена, да нѣма предъ видъ риска, че той може и трѣбва да даде своя животъ, за да запази живота на единъ или другъ общественикъ и политически деецъ, за да не се отнема и утре другъ такъвъ скъпъ животъ. Другъ полицай нѣкъ изважда револверъ, разтреперва се, шабарднева се и изпуска убиенца. Това какъ, защо? Невъзможно е въ една организация, като полицейската, всички служби да се заематъ отъ достойни лица, но при днешнитѣ ненормални времена, при сжществуващата опасностъ отъ крайни елементи, трѣбва да треперимъ, когато избираме хора за полиция, трѣбва да ги прецеждаме, трѣбва да ги издирваме, и когато ги намѣримъ; да видимъ дали върху тѣхното лице нѣщо не е засѣчавало досега честѣта имъ, дали не сж извършили нѣкое престѣпление и дали не сж показали неспособностъ въ живота. Знаа единъ случай досудъ върентъ, но направенъ въ пиянско

настроение. Единъ околийски началникъ пише писмо до единъ свой подчиненъ, или неподчиненъ, чиновникъ, съ намѣрение да прелъсти жена му или най-малко да я докачи — фактъ известенъ. Разпитвамъ за екземпляра, където е билъ по-рано, и научавамъ, че и тамъ вършилъ пиянства, и тамъ вършилъ оргии, и тамъ вършилъ пакости. Какъ да си обясня? Азъ ви обяснихъ и по-рано, че трѣбва да се прецежда онова лошо, което е въ полицейската организация, и да не се оставя. Но минава се месецъ, става постоянно на обществото. Прави и други грѣшки по селата: пиянства, оргии, биене, незаконни арести, и пакъ чакаме. Търсимъ анкети върху анкети и слушамъ сега отишълъ анкетаторътъ и казва: „Нѣма нищо, по служба викалъ желята, а тамъ селянитѣ се изплашили“.

Г-да! Трѣбва сериозно да погледнемъ на служителѣ, особено на служителѣ на полицейскитѣ органи. Трѣбва да погледнемъ сериозно на лицата, не за да ги измѣчваме, не за да отнемаме службата и пренитанното имъ, но за да издигнемъ авторитета на властта, респективно на полицейската организация, на окръжнитѣ и висши полицейски органи, на тая висота, която трѣбва да заематъ. Да не мислимъ и върваме само, че система не е, че намѣрение нѣма, че назначаването не е по ходатайство на роднини и приятели; нито секунда или минута не трѣбва да търпимъ единъ полицейски органъ, шомъ чуемъ за нѣкое позорно дѣло, извършено отъ него.

Г. г. народни представители! Бихъ могълъ да ви занимамъ съ повече примѣри, за да не допуснете, че азъ нѣмамъ такива въ моитѣ дневници отъ военно време, отъ дружбашко време, и нѣколко примѣри отъ сегашно време, но излишно е. Азъ искамъ само съ тѣзи типични примѣри да мотивирамъ апела, който ще направя, да мотивирамъ моитѣ разсъждения, които направихъ, върху начинитѣ и средствата, чрезъ които се избиратъ полицейскитѣ органи, за да се назначаватъ на служба, и начинитѣ и средствата, чрезъ които тѣ извършватъ своята работа.

Г. г. народни представители! Обществото гледа съ умраза и ненавистъ на полицейската служба. Обаче несправедливо е навсякъде да гледаме така, защото полицейскитѣ органи сж въ съприкосновение съ всички учреждения, съ всички слоеве на населението, съ всички кѣтве на царството, на отечеството ни, съ всѣки единъ гражданинъ за каквато и да е работа отъ прѣмо полицейски, административенъ или другъ характеръ. Г-да! Азъ съ смѣлостъ мога да заявя, че и другитѣ ведомства не сж устроени съ мѣрилото, шото всѣки единъ, който се назначава на служба, да съответствува на функцията, на задачата на службата, на която е поставенъ. Защо мислите е това? Отдѣлно и групово ние желаемъ да съответствуваме; болшинството отъ народа, болшинството отъ интеллигенцията, болшинството отъ управителитѣ желаятъ това, но не могатъ да се освободятъ отъ известни навики. Единъ народенъ представител може да дойде въ Камарата чрезъ една партия, чрезъ нейната листа, но стѣли ли въ Народното събрание, той дава клетва, че ще служи на отечеството, а не на партията. Може единъ министъръ да дойде на власт чрезъ известна партия, по волята на болшинството въ една Камара, но стѣли ли на министерския постъ, той вече служи не на партията, а на България, на интереситѣ на народа и на царството. Бжде ли назначенъ единъ висшъ чиновникъ по което да е министерство, макаръ по ходатайство и покровителство на нѣкоя партия — не е престѣпно това — шомъ встѣли въ своята функция, той дава клетва предъ Бога и предъ отечеството, че ще служи безкористно, че ще служи на всички, че ще по-срѣща, изпраща и изпълнява работата на всички. Назначава ли се единъ окръженъ управителъ, единъ околийски началникъ или единъ приставъ отъ нѣкое правителство, до назначението той е на правителството, но встѣли ли на своята служба, той е на цѣлокупнитѣ интереси, на цѣлокупното добро, на цѣлокупната полза на този край, на този окръгъ, на тази околия и на този участъкъ, въ който е назначенъ. И ако сме се ръководили, ако се ръководимъ или ще се ръководимъ отъ тѣзи принципи, отъ тѣзи начала — колкото скромно, искрено и не по форма да сж изказани отъ мене, защото азъ не съмъ билъ досега парламентаренъ деець — зло за отечеството нѣма да има, зло за управлението нѣма да има, зло за народа нѣма да има и зло за правителството нѣма да има; ще има само добро, само издигане, само превъзходване на отечеството ни — България. Защо сме имали и имаме слабостта да игнорираме висшата целъ, която се преследва съ назначаването на служители на държавата и народа? Защото сж се

претѣпали у насъ, въ едни повече, въ други по-малко, чувствата на отечестволюбие, на родолюбие, на правдолюбие, на истинолюбие и на честолюбие? Ние трѣбва да търсимъ цѣръ на това. Много пѣти отъ тукъ, отъ тази трибуна слушаме, че трѣбва да се обнови България. А за да се обнови България, ние тукъ, и философитѣ и поетитѣ отъ възъ, казваме, че трѣбва да се обновятъ нашитѣ души; азъ ще кажа — да се обновятъ нашитѣ души, нашиятъ мозъкъ, нашитѣ мисли, нашитѣ нрави, нашитѣ характери и нашитѣ стремежи. Азъ апелирамъ за такава обнова която, вървамъ, е поискана чрезъ този законопроектъ съ форма и езикъ и ще чакамъ да я видя да се изпълни на дѣло въ живота, както да се реализира и това добро, което се е прокарало досега и съ другитѣ закони. Но срещу умилнеността, срещу системността, за която загатнахъ по-напредъ, трѣбва венчки да се обявямъ; срещу тѣхъ съ проклятие трѣбва да се отнесемъ. Умишлено да се пакости на народа и отечеството за създаване на партия, това е израждане, това е вече, смъртъ на народа. Говоря за умилнеността отъ дружбашко време.

Г-да! Азъ апелирамъ за повече отечестволюбивъ умъ, за повече отечестволюбиви чувства, за повече отечестволюбиви намѣрениа и цели; апелирамъ за по-голямъ подбръ на лица за административнитѣ и полицейскитѣ служби. (Ръкоплѣскания отъ всички страни)

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Атанасъ Минковъ.

А. К. Минковъ (р): Г. г. народни представители! Азъ ще се изкажа отъ името на радикалната парламентарна група. Ние, като група, никога не сме злоупотѣбвали съ вниманието на това високо Събрание; затова азъ отъ името на групата ще моля народното представителство и председателъ да се съгласятъ да ми се даде думата въ идущото заседание, защото сега времето е напреднало.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г. г. народни представители! Вѣрно е, че времето е напреднало и за да не се прекъсва речта на г. Минкова, ще вдигнемъ заседанието и пристѣпимъ къмъ опредѣляне дневния редъ за следующето заседание въ вторнитѣ.

Моля ви да приемете следния дневенъ редъ:

1. Одобрение предложението за одобрение V-то постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му на 12 августъ 1924 г., протоколъ № 63, относително стопанисването безстопанственитѣ покрити и непокрити имоти въ нова България;

2. Одобрение предложението за одобрение XXXII-то постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 10 януарий 1925 г., протоколъ № 2;

3. Одобрение предложението за безплатно отпускане 10 тона I качество каменни въглища отъ държавната мина „Перникъ“ за отопление на рускитѣ инвалиди и деца отъ руската гимназия въ София;

4. Одобрение предложението за приемане на държавна служба инженера по минитѣ Францъ Скричка, чехословашки подданникъ;

5. Предложение за одобрение нѣкоя постановления на Министерския съветъ;

6. Предложение за одобрение XVII-то постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 25 августъ 1924 г., протоколъ № 66 и VI-то постановление на същия съветъ, взето въ заседанието му отъ 1 октомври 1924 г., протоколъ № 77;

7. Предложение за освобождаване отъ вносни мита и други бери доставенитѣ отъ странство, за столичната полицейска стража, 1000 чифта ракавици и за порчжанитѣ още 300 чифта ракавици;

8. Второ четене законопроекта за измѣнение и допълнение на закона за застраховане на земеделскитѣ произведения отъ градушка.

Ц. Бръшляновъ (д. ег): Да се свърши съ закона за администрацията и полицията.

Министъръ И. Русевъ: Първа точка да бжде.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Следъ второто четне на законопроекта за градушката следва законопроектътъ за администрацията и полицията.

Министъръ И. Русевъ: Първа точка да бжде.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Предложенията сѣ административна работа и нѣма да отнематъ време. Значи следъ решенията, ще следва законопроектътъ за полицията и администрцията. Следъ това ще следватъ:

10. Първо четене на законопроекта за измѣнене и допълнение на чл. чл. 79, 80 и 108 отъ закона за народното просвѣщение;

Подпредседателъ: **Д-ръ Б. ВАЗОВЪ.**

11. Първо четене законопроектътъ за разрешаване на Бургазката градска община да сключи заемъ.

Който приематъ този дневенъ редъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Затварямъ заседанието.

(Затворено въ 19 ч. 40 м.)

Секретарь: **Д-ръ Ц. ДЯКОВЪ**

Началникъ на Стенографското отдѣление: **Д. АНТОНОВЪ**

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е

Отпуски, разрешени на народнитѣ представители:
 Станъ Ангеловъ, д-ръ Георги Яламовъ, Методи Храновъ, Кимонъ Георгиевъ, Минчо Деляновъ, Пендю Стойчевъ, Тодоръ Маждраковъ, Тодоръ Панайотовъ, Владимиръ Поповъ, Иванъ Ковачевъ, Стефанъ Чолаковъ, Цанко Деликоцевъ, Константинъ Пехливановъ, Никола Атанасовъ, д-ръ Исидръ Фаденхехтъ, Станчо Стояновъ и Тончо Думановъ 945

Законопроекти:

- 1. за измѣнене и допълнение на закона за тарифата на износнитѣ стоки (Трето четене) 945
- 2. за данъка върху занятията (Първо четене — продължение разискванията) 947
- 3. за данъка върху общия доход (Разисквания и приемане) 947

- 4. за администрацията и полицията (Първо четене — разискване) 955
- 1. за одобрение IX-то и IV-то постановления на Министерския съветъ, взети на 14 септември 1923 г., протоколъ № 98, и на 21 септември 1923 г., протоколъ № 101 — по освобождаването отъ плащане наемъ оземленитѣ, които сѣ внесли стойността на земята въ Българската земеделска банка, и бѣжанцитѣ, признати отъ Дирекцията за трудовата поземелна собственост за немощни стопани и пр. (Едно четене — приемане) 954
- 2. за ратификация на международнитѣ конвенции отъ 1904, 1910 и 1921 г. за преследване и унищожаване търговията съ жени и деца (Едно четене — приемане) 954
- Дневенъ редъ за следующето заседание 957**

Стр.

Стр.